Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Hospodářské trestné činy a jejich dopady na společnost

Zuzana Michlová

Bakalářská práce
2017

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: **2016/2017**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Zuzana Michlová**
Osobní číslo:	**E14101**
Studijní program:	**B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor:	**Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a celníky**
Název tématu:	**Hospodářské trestné činy a jejich dopady na společnost**
Zadávající katedra:	**Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je analyzovat právní úpravu hospodářských trestných činů v trestním zákoníku a jejich ekonomické a sociální dopady. Na základě syntézy zjištěných poznatků pak budou navrženy změny právní úpravy.
Osnova:
- Pojem trestný čin (subjekt, subjektivní stránka, objekt, objektivní stránka trestného činu)
- Členění hospodářských trestných činů
- Ekonomické dopady
- Sociální dopady

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČASTORÁL, Z. Ekonomická kriminalita a management. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. 352 s. ISBN 978-80-7452-005-1.
FRYŠTÁK, M. Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe. Ostrava: Key Publishing, 2007. 119 s. ISBN 978-80-87071-18-2.
CHMELÍK, J., TOMICA Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011. 283 s. ISBN 978-80-7201-866-6.
JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 5. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.2.2016. Praha: Leges, 2016. 976 s. ISBN 978-80-7502-120-5.
ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1040 s. ISBN 978-80-7478-616-7.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Martin Šmíd**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. září 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2017**

L.S.

doc. Ing. Romana Provazníková, Ph.D.
děkanka

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 4. září 2016

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 20. dubna 2017 Zuzana Michlová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce JUDr. Martinu Šmídovi za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Obsah této bakalářské práce se zaměřuje na analýzu hospodářských trestných činů v České republice. Teoretická část zahrnuje informace týkající se trestního práva a hospodářských trestných činů získané z odborné literatury. V praktické části jsou hospodářské trestné činy porovnávány s ekonomickými a sociálními ukazateli.

KLÍČOVÁ SLOVA

Trestní právo, trestný čin, hospodářská kriminalita, dopad hospodářské kriminality

TITLE

Economic crimes and their impact on society

ANNOTATION

The content of this work is focuses on the analysis of economic crimes in the Czech Republic. The theoretical part includes information from literature relating to criminal law and economic crimes. In the practical part are economic crimes compared with economic and social indicators.

KEYWORDS

Criminal law, crime, economic crime, impact of economic crime

OBSAH

Úvod **10**

1. Základní pojmy **11**

1.1. Trestní právo 11
1.2. Trestný čin 11
1.2.1. Skutková podstata trestného činu 12
1.2.2. Vývojová stádia trestné činnosti 13
1.3. Trestní odpovědnost právnických osob 14

2. Členění trestných činů **16**

2.1. Hlava I. – Trestné činy proti životu a zdraví 16
2.2. Hlava II. – Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství 16
2.3. Hlava III. – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti 17
2.4. Hlava IV. – Trestné činy proti rodině a dětem 17
2.5. Hlava V. – Trestné činy proti majetku 18
2.6. Hlava VI. – Trestné činy hospodářské 19
2.7. Hlava VII. – Trestné činy obecně nebezpečné 19
2.8. Hlava VIII. – Trestné činy proti životnímu prostředí 20
2.9. Hlava IX. – Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci 20
2.10. Hlava X. – Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných 21
2.11. Hlava XI. – Trestné činy proti branné povinnosti 21
2.12. Hlava XII. – Trestné činy vojenské 22
2.13. Hlava XIII. – Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy 22

3. Hospodářské trestné činy **24**

3.1. Trestné činy proti měně a platebním prostředkům 24
3.2. Trestné činy daňové, poplatkové a devizové 25
3.3. Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou 28
3.4. Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu 32

4. Dopady hospodářské kriminality **34**

4.1. Hospodářská, ekonomická a finanční kriminalita 34
4.2. Dopady hospodářské kriminality 35

5. Porovnání s ekonomickými a sociálními ukazateli **37**

5.1. Výše škody 40
5.2. Obecná míra nezaměstnanosti 45
5.3. HDP na 1 obyvatele 48
5.4. Objasněnost hospodářských trestných činů 51

6. Shrnutí poznatků a návrhy změn **52**

Závěr **54**

Použitá literatura **55**

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 2006 – 2015 37

Tabulka 2: Podíl hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na hospodářských činech (evidence Policie ČR) v období 2006 - 2015 38

Tabulka 3: Podíl hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na celkové kriminalitě v období 2006 – 2015 40

Tabulka 4: Podíl škod hospodářské kriminality na škodách kriminality celkové v období 2006 – 2015 40

Tabulka 5: Podíl škod hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na škodách hospodářských činů (evidence Policie ČR) v období 2006 - 2015 41

Tabulka 6: Podíl škod hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na škodách celkové kriminality období 2006–2015 42

Tabulka 7: Počet hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) a výše škody v období 2006 - 2015 44

Tabulka 8: hospodářské trestné činy (hlava VI. trestního zákoníku) s nejvyšší škodou za období 2006 – 2015 45

Tabulka 9: Porovnání počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) s obecnou mírou nezaměstnanosti v ČR v období 2006 - 2015 45

Tabulka 10: Přepočet hospodářských trestných činů (hlava VI. Trestního zákoníku) na sto tisíc obyvatel v jednotlivých krajích ČR v roce 2015 46

Tabulka 11: Porovnání počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) s obecnou mírou nezaměstnanosti v krajích ČR v roce 2015 48

Tabulka 12: Porovnání počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) s výší HDP na 1 obyvatele ČR v období 2006 - 2015 49

Tabulka 13: Porovnání počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) s výší HDP na 1 obyvatele v krajích ČR v roce 2015 50

Tabulka 14: Objasněnost hospodářských trestných činů (hlava VI. Trestního zákoníku) v období 2006 - 2015 51

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Vývoj počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) a hospodářských činů evidovaných Policií ČR v období 2006 - 2015 39

Obrázek 2: Porovnání výše škod v tis. Kč v období 2006 - 2015 43

SEZNAM ZKRATEK

FO	fyzická osoba
PO	právnická osoba
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie

ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je analyzovat právní úpravu hospodářských trestných činů, jejich dopadů na společnost a navržení změn právní úpravy. Výchozím dokumentem k této problematice je aktuální trestní zákoník z roku 2009 v jehož zvláštní části jsou v hlavě VI. vymezeny všechny hospodářské trestné činy.

Trestní právo je složitou vědní disciplínou, a proto jsou v úvodní kapitole vymezeny některé základní pojmy, aby čtenář získal alespoň mírnou představu o tom, v čem trestní právo spočívá, co je to trestný čin a jaké jsou vývojové fáze trestné činnosti. Dalším důležitým pojmem je skutková podstata trestného činu, díky které se od sebe jednotlivá protiprávní jednání odlišují. Jelikož kauzy z oblasti hospodářské kriminality jsou typickým projevem trestné činnosti PO, pozornost je věnována také trestní odpovědnosti PO.

Druhá kapitola je věnována zvláštní části trestního zákoníku, která obsahuje třináct hlav zabývající se různými oblastmi trestných činů. Jednotlivé hlavy jsou stručně charakterizovány, je vždy uvedeno, zda se vybraných protiprávních činů může dopustit pouze FO nebo i PO a jsou zmíněny i konkrétní trestné činy.

Jelikož jsou pro účely této práce nejdůležitější trestné činy hospodářské, je jim věnována zvýšená pozornost ve třetí kapitole. Obsahuje podrobnou strukturu a kompletní výčet trestných činů z této oblasti včetně příslušných paragrafů, pod kterými jsou daná jednání uvedena v trestním zákoníku, aby mohly být snadno a rychle dohledány pro případné další informace, jako jsou například tresty.

V souvislosti s problematikou hospodářských trestných činů jsou často používány termíny hospodářská, ekonomická a finanční kriminalita. I když se jedná o zcela běžné pojmy, které slýcháme velmi často, nemalý okruh lidí má problém s jejich rozlišením a dochází tak k zaměňování jejich významu. Proto je čtvrtá kapitola věnována definování těchto pojmů a vymezení vztahů, které mezi sebou mají. Součástí této kapitoly jsou i zjištěné dopady hospodářské kriminality na společnost.

Pátá část této práce je věnována analýze počtu hospodářských trestných činů a hledání souvislostí mezi jejich počtem a vybranými ekonomickými a sociálními ukazateli jako je výše škody, obecná míra nezaměstnanosti, HDP na 1 obyvatele a míra objasněnosti.

V poslední kapitole jsou pak shrnuty nejdůležitější poznatky a na základě zjištěných skutečností a dopadů hospodářské kriminality na společnost jsou navrženy změny právní úpravy.

1. ZÁKLADNÍ POJMY

1.1. Trestní právo

Jedná se o jedno z odvětví veřejného práva, jehož hlavním znakem je nerovnoprávné postavení subjektů. Na jedné straně vystupuje dominující stát a na straně druhé FO a PO. Kromě trestního práva se do veřejnoprávního odvětví řadí např. správní právo, ústavní právo a finanční právo.

Hlavním cílem je ochrana práv FO, PO, zájmů společnosti a státu, včetně ústavního zřízení ČR. Určuje, která společensky škodlivá jednání jsou trestná, a stanovuje tresty za jejich spáchání. Upravuje i ukládání tzv. ochranných opatření jako je ochranné léčení, ochranná výchova, zabrání věci a další.

Rozlišujeme trestní právo hmotné (materiální) a procesní (formální). Podstatou hmotného trestního práva je definovat co je trestný čin, jaký lze uložit trest a ochranné opatření za jeho spáchání. Trestní právo procesní se naopak zabývá úpravou trestního řízení – postupy orgánů činných v trestním řízení. [21]

1.2. Trestný čin

Za trestný čin je označováno takové protiprávní jednání, které trestní zákon označí za trestné a zároveň nese znaky uvedené v tomto zákoně. Znaky trestného činu můžeme rozdělit do dvou skupin, a to na formální a materiální.

V případě formálních znaků trestného činu se jedná o tzv. skutkovou podstatu trestného činu, kterou tvoří objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka a protiprávnost. Vedle skutkové podstaty se do této skupiny znaků řadí také příčetnost a věková hranice pachatele (starší 15 let). Do druhé skupiny tedy do materiálních znaků spadá nebezpečnost trestného činu pro společnost tzv. společenská škodlivost.

V situacích kdy čin není pro společnost výrazně nebezpečný, není označován za trestný čin, i když nese všechny jeho znaky. Stupeň nebezpečnosti je určován významem chráněného zájmu, který byl napaden, způsobem provedení, okolnostmi a následky činu, osobou pachatele a mírou zavinění.

Trestné činy se dělí do dvou skupin, a to na přečiny a zločiny. Za přečiny jsou označovány všechny nedbalostní trestné činy a také ty úmyslné, které jsou postihnuty trestem odnětí svobody maximálně do 5 let. Za zločiny jsou pak označovány trestné činy, které nejsou přečiny.

V rámci zločinů rozlišujeme ještě podkategorii, kterou jsou zvlášť závažné zločiny, pro které je charakteristický úmysl a trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně 10 let.

Aby byl čin označen za trestný, je nutné zavinění úmyslné, není-li stanoveno, že postačí zavinění z nedbalosti. Pokud trestný čin spáchala osoba mladistvá (15 – 18 let), je tento trestný čin označován za provinění. [2, 12, 21, 22]

1.2.1. Skutková podstata trestného činu

Skutkovou podstatu trestného činu tvoří souhrn znaků (objektivní a subjektivní), které vymezují a odlišují jednotlivé trestné činy. Jak už bylo výše uvedeno, jedná se o:

a) Objekt trestného činu

Objektem trestného činu jsou právní hodnoty a zájmy, jejichž zachování je pro společnost velmi důležité a proto jim poskytuje trestněprávní ochranu. Pod tímto pojmem si tedy můžeme představit společenské vztahy (vlastnické, z podnikání), společenské hodnoty (osobní svoboda, život a zdraví člověka), zájmy státu (správné vyměření daně, cla a jejich odvody, pojistné na sociálním a zdravotním pojištění a jiné povinné platby) a správa majetku (účtování, evidování, zhodnocování, investování, transformování, půjčování, oceňování, likvidování).

b) Objektivní stránku trestného činu

Objektivní stránka zahrnuje tzv. vnější znaky trestného činu, kam řadíme způsob spáchání trestného činu, jeho následky a kauzální vztah mezi jednáním a následkem. Jedná se o základ trestné činnosti, a proto se právě podle této stránky od sebe nejvíce odlišují jednotlivé trestné činy.

c) Subjekt trestného činu

Za subjekt trestného činu je označován pachatel, ale i osoba, jejíž jednání nese všechny znaky trestného činu. Tato osoba mohla své jednání vykonávat spolu s dalšími osobami. V takovém případě hovoříme o tzv. spolupachatelích a podle trestního zákona jsou spolupachatelé odpovědni za trestný čin, jako by jej spáchali samostatně.

Subjekt může být obecný (kterákoli FO nebo PO, která je trestně odpovědná), speciální (pachatel se zvláštním postavením nebo způsobilostí např. úřední osoba u trestných činů úředních osob) či konkrétní (pachatel se zvláštní vlastností např. matka dítěte při trestném činu vraždy novorozeného dítěte matkou).

d) Subjektivní stránku trestného činu

Subjektivní stránka na rozdíl od objektivní popisuje zejména vnitřní stránku trestného činu, která se týká počínání pachatele a jeho psychiky. Zahrnuje také způsob zavinění, ať již úmyslné, nebo z nedbalosti.

e) Protiprávnost

Trestným činem může být pouze jednání, které je právním řádem zakázané. Protiprávnost se tedy posuzuje na základě porušení norem.

Existují také okolnosti, které vylučují protiprávnost. Jedná se o nutnou obranu, krajní nouzi, svolení poškozeného a další. [2, 3, 21, 22]

1.2.2. Vývojová stádia trestné činnosti

Doba mezi myšlenkou spáchat trestný čin a skutečným jednáním může mít různě dlouhé trvání. Někdy se jedná o pouhý okamžik a jindy o poměrně dlouhotrvající období (pachatel se důkladně připravuje, obstarává si nástroje či získává další osoby pro své plány).

V mnoha případech dochází k situaci, že pachatel i po důkladném naplánování trestný čin nespáchá (nenaplní celou objektivní stránku). Může se jednat např. o zadržení dané osoby ještě před spácháním trestného činu. Pokud však dojde k jeho dokonání, pachatel obvykle zahladí stopy, aby se vyhnul trestní odpovědnosti za dané jednání. Za vývojová stádia trestné činnosti lze tedy označit přípravu, pokus a dokonaný trestný čin.

a) Příprava

Přípravné jednání lze charakterizovat jako úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu. Vždy je tedy nejprve nutné odpovědět na otázku, zda se jedná o zvlášť závažný zločin. Poté se teprve zkoumá, zda je v daném případě samotná příprava trestná.

Pod pojmem příprava trestného činu si tedy můžeme představit např. opatřování prostředků či nástrojů pro jeho spáchání, spolčení (dohoda o budoucím spáchání trestného činu) nebo organizování daného činu.

b) Pokus

Ve srovnání s přípravou není u pokusu trestnost omezena pouze na zvlášť závažné zločiny. Také se jedná o vážnější jednání, než je příprava, protože je blíže k dokonání samotného trestného činu. V případě pokusu nedojde k naplnění objektivní stránky a vždy chybí následek dané činnosti.

Důležitým faktem je, že pachatel měl původně v plánu trestný čin spáchat a nedošlo k tomu jen kvůli určité překážce, kterou nedokázal překonat či jiné okolnosti, která mu zabránila pokračovat k dokonání trestného činu.

c) Dokonaný trestný čin

Posledním stádiem, které je obecně nejzávažnější a nejvíce škodlivé je dokonání trestného činu. Obecně platí, že trestný čin je dokonán v okamžiku, kdy pachatel naplní všechny znaky, které jsou uvedeny v trestním zákoníku. [3, 12, 21]

1.3. Trestní odpovědnost právnických osob

Podmínky trestní odpovědnosti PO, tresty a ochranná opatření, kterými lze postihnout PO a postupy v trestním řízení upravuje zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Samotnému přijetí tohoto zákona předcházelo určité váhání a rozsáhlé teoretické diskuze, neboť trestní odpovědnost PO byla do té doby neznámou oblastí v českém trestním právu. Argumentů, které podporovali i naopak vyvraceli tento nový druh trestní odpovědnosti, bylo hned několik.

Jedním z podporujících argumentů byla rovnováha práv a povinností, která zmiňovala skutečnost, že PO se postupně přiznává více práv, a proto je důležité stanovit i rozsah povinností, které jsou v souladu s těmito právy. Dalším byla nemožnost prosazení individuální trestní odpovědnosti, jejíž podstatou je fakt, že v mnoha případech, kdy je trestný čin spáchán PO, je velmi obtížné nalézt trestně odpovědnou FO za dané jednání.

Na druhou stranu argumenty, které byly proti, zahrnovaly myšlenku, že PO je jen fikcí, umělou konstrukcí, která nemá vůli nezbytnou pro vinu a pokud tedy není vina, není ani trestní odpovědnost. Další pádný argument se soustředil na trestní soudnictví a jeho přetížení. Kauzy hospodářské kriminality, které jsou typickým projevem trestné činnosti PO, totiž doprovázelo zdlouhavé vyřizování. Přidáním dalších úkolů, tedy stíhání PO by systém ještě více zatížilo a zpomalilo, až by došlo k narušení jeho funkčnosti. I přes výše uvedené a další důvody byl zákon v roce 2011 nakonec přijat a nabyl účinnosti dne 1. 1. 2012.

Aby PO mohla být stíhána podle tohoto zákona, musí v době spáchání trestného činu, který se stal na území ČR, mít sídlo, podnik, organizační složku či majetek v ČR nebo zde alespoň vykonávat svou činnost. Zároveň se toto ustanovení použije i v případech, kdy je trestný čin spáchán v cizině a daná PO má sídlo v ČR či tak stanoví mezinárodní smlouva. Trestně odpovědné však nejsou ČR a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci.

Pokud PO spáchá trestný čin, může být postihnuta následujícími tresty:

a) zrušení PO,

b) propadnutí majetku,

c) peněžitý trest,

d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,

e) zákaz činnosti,

f) zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži,

g) zákaz přijímání dotací a subvencí,

h) uveřejnění rozsudku.

Vedle trestů je možné uložit i tzv. ochranné opatření, kterým je např. zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty. PO však nelze postihnout zároveň peněžitým trestem a propadnutím majetku. Stejné omezení platí i v případě trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty a zabrání téže věci či majetkové hodnoty.

V následující kapitole je u každé skupiny trestných činů uvedeno, zda se jich může dopustit i PO a zmíněna jsou i některá konkrétní jednání. [12, 13]

2. ČLENĚNÍ TRESTNÝCH ČINŮ

Trestné činy, jejich podrobnou specifikaci a členění nalezneme v trestním zákoně č. 40/2009 Sb., který je platný od 9. 2. 2009 a nabyl účinnosti od 1. 1. 2010. Zákon se dělí do tří částí: obecná část, zvláštní část, přechodná a závěrečná ustanovení.

Samotné členění trestných činů je obsaženo ve zvláštní části trestního zákona, kde jsou činy nejprve rozděleny do jednotlivých hlav (I – XIII). Každá hlava dále obsahuje díly nesoucí označení patřičné skupiny trestných činů a v rámci daných dílů jsou pod jednotlivými paragrafy uvedeny konkrétní trestné činy a jejich specifikace. Následující podkapitoly jsou věnovány jednotlivým hlavám, přičemž pořadí je stejné jako bychom nalezli v trestním zákoníku. [22]

2.1. Hlava I. – Trestné činy proti životu a zdraví

Trestní právo klade velký důraz na ochranu života a zdraví člověka. Tyto hodnoty patří k těm nejzákladnějším a nejdůležitějším, které trestní zákoník chrání. Jednotlivé trestné činy proti životu a zdraví se výrazně liší jak povahou, tak závažností. Na jedné straně vražda, která patří k těm nejzávažnějším trestným činům vůbec, kde pachateli může být uložen výjimečný trest, dokonce i doživotní odnětí svobody. Na straně druhé pak ublížení na zdraví z nedbalosti, které se řadí k nejméně závažným trestným činům. Všechny trestné činy z této hlavy mohou být spáchány pouze FO nikoli PO.

Trestné činy jsou rozděleny do několika skupin. Dělí se na trestné činy proti životu jako je vražda, zabití, usmrcení z nedbalosti aj, dále proti zdraví, kam se řadí jednotlivé formy ublížení na zdraví (těžké, z nedbalosti, z omluvitelné pohnutky,…). Další skupinou jsou trestné činy ohrožující život nebo zdraví, do které spadá např. mučení, neposkytnutí pomoci, šíření nakažlivých nemocí. Následují trestné činy proti těhotenství ženy zahrnující nedovolené přerušení těhotenství se souhlasem či bez souhlasu těhotné ženy a poslední skupinou jsou trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem. [12, 16, 21]

2.2. Hlava II. – Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Na stupnici hodnot jsou vedle života a zdraví další velmi důležité zájmy, které je potřeba chránit. Není jimi nic jiného než svoboda člověka a práva na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství. Nelze však určit pořadí jejich důležitosti neboť se vzájemně doplňují a podmiňují. Pachatelem těchto trestných činů může být každá FO a v určitých případech

(obchodování s lidmi, vydírání, svěření dítěte do moci jiného a porušení tajemství dopravovaných zpráv) i PO.

K trestným činům proti svobodě se řadí obchodování s lidmi, omezování či zbavení osobní svobody, vydírání, porušování domovní svobody aj. Do druhé skupiny tedy k trestným činům proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství patří neoprávněné nakládání s osobními údaji, porušení tajemství dopravovaných zpráv, poškození cizích práv a další. [21]

2.3. Hlava III. – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Tato skupina trestných činů zahrnuje jednání, která jsou v určitém rozporu s mravními zásadami ve společnosti v oblasti sexuálních vztahů. Kromě lidské důstojnosti se zde chrání také svoboda rozhodování o pohlavním životě, nerušený mravní a tělesný vývoj dětí a morální zásada nedovolující soulož mezi nejbližšími příbuznými.

Zvýšená ochrana je zde věnována dětem, a proto v případech, kdy jsou tyto trestné činy spáchány na dětech, jsou uloženy přísnější tresty. Pachatelem může být stejně jako v předchozí skupině každá FO a ve stanovených případech (výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, účast na pornografickém představení, sexuální nátlak,…) i PO.

Co se týče jednotlivých trestných činů, tak se sem řadí znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, soulož mezi příbuznými, kuplířství, trestné činy související s pornografií aj. [16, 21]

2.4. Hlava IV. – Trestné činy proti rodině a dětem

Rodina je považována za základní prvek lidské společnosti, která zaručuje její budoucí perspektivu. Z tohoto důvodu je ochrana rodiny a dětí upevněna v základních dokumentech o lidských právech a v historii byla také nedílnou součástí všech československých ústav (1920, 1948, 1960). Důležitost ochrany rodiny a dětí je trestním zákonem udělena umístěním této skupiny hned za těmi, které se týkají nejvýznamnějších práv a svobod jednotlivce.

Objektem těchto trestných činů bývá přednostně výchova a vývoj mladého člověka. Pachatelem jsou především FO. Pouze pokud se jedná o ohrožování výchovy dítěte a svádění k pohlavnímu styku, může být pachatelem také PO.

K jednotlivým trestným činům proti rodině a dětem se řadí např. dvojí manželství, opuštění dítěte nebo svěřené osoby, svádění k pohlavnímu styku a podání alkoholu dítěti. [12, 21]

2.5. Hlava V. – Trestné činy proti majetku

Trestné činy proti majetku patří k těm nejčastěji páchaným a postihovaným a to jak u nás tak i v zahraničí. Nejčetnějším trestným činem z této kategorie je krádež, a to zejména krádež prostá, jejímž předmětem jsou automobily, jízdní kola a další. Řadí se sem i kapesní krádeže.

Okruh chráněných zájmů je zde různorodý, ale téměř u poloviny trestných činů z této hlavy se jedná o vlastnictví. V dalších případech je to pak majetek jako celek či nehmotné statky. Pachatelem těchto trestných činů může být jak FO tak i PO (pojistný podvod, úvěrový podvod, provozování nepoctivých her a sázek,…).

Za majetek osoby je považováno vše co daný subjekt vlastní. Je důležité vnímat rozdíl mezi pojmy majetek a jmění, které zahrnuje navíc dluhy dané osoby. Předmětem útoku bývá zpravidla cizí věc či jiná majetková hodnota. Pouze v případě trestného činu zneužívání vlastnictví se nejedná o věc cizí, ale o věc vlastní.

Pod pojmem věci se v trestním právu uvažují ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly jako je elektrická, parní, vodní či jaderná energie apod. Dále se sem řadí i živá zvířata, zpracované oddělené části lidského těla, peněžní prostředky na účtu a cenné papíry, pokud ovšem jednotlivá ustanovení trestního zákoníku nestanoví jinak. Při stanovení škody na věci se bere jako výchozí cena ta, za kterou by se daná věc, která byla předmětem trestného činu v dané době a místě prodávala.

Aby byla správně posouzena společenská závažnost těchto činů, je důležitá výše škody. Rozlišuje se pět kategorií podle jejího rozsahu:

a) škoda nikoli nepatrná – nejméně 5 000 Kč,

b) škoda nikoli malá – nejméně 25 000 Kč,

c) větší škoda – nejméně 50 000 Kč,

d) značná škoda – nejméně 500 000 Kč,

e) škoda velkého rozsahu – nejméně 5 000 000 Kč.

Trestné činy proti majetku můžeme rozdělit do čtyř skupin: obohacovací (krádež, zpronevěra, provozování nepoctivých her a sázek, zatajení věci, lichva aj.), poškozovací (poškození cizí věci, trestné činy související s počítačovými systémy a nosiči informací, poškození a zvýhodnění věřitele aj.), neoprávněné užívání (neoprávněné užívání cizí věci a neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru) a poslední jsou podílnické trestné činy a trestné činy postihující legalizaci výnosů. [12, 21, 22]

2.6. Hlava VI. – Trestné činy hospodářské

Tyto trestné činy tvoří významnou část trestního zákoníku, neboť je potřeba zajistit vhodnou trestněprávní ochranu ekonomiky, hospodářského mechanismu a systému ekonomických vztahů před trestnou činností. Hospodářská trestná činnost je vnímána, jako závažný společenský problém, a to nejen v zemích s více vyspělou tržní ekonomikou, ale i v zemích zaostalejších. Jejím prostřednictvím dochází nejen k materiálním škodám, ale také k ohrožení fungování společnosti jako celku. Způsoby a formy páchání hospodářské trestné činnosti jsou značně proměnlivé a velmi přizpůsobivé měnícím se podmínkám ať už ekonomickým či společenským.

Objektem je zájem na dodržování závazných pravidel v souvislosti s hospodářskou činností včetně pravidel, která vyplývají z mezinárodních závazků ČR. Hospodářských trestných činů se může dopustit FO i PO (nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení, udávání padělaných a pozměněných peněz, neoprávněná výroba peněz a další). Hospodářské trestné činy se dělí do čtyř skupin a jejich podrobné členění je uvedeno ve třetí kapitole. [5, 21]

2.7. Hlava VII. – Trestné činy obecně nebezpečné

Jedná se o trestné činy, se kterými je spojeno ohrožení života či zdraví většího počtu osob, anebo je zde nebezpečí škody velkého rozsahu na cizím majetku. Rozsah hrozícího nebezpečí bývá velký a je srovnáván s nebezpečím, které vyvolává např. požár, povodně, závažné dopravní nehody apod.

Svou povahou jsou tyto činy velmi podobné trestným činům proti majetku a proti životu a zdraví, neboť jejich objektem je především bezpečnost života a zdraví lidí a majetku. Řadí se k ohrožovacím trestným činům, neboť jejich následek spočívá ve vyvolání nebezpečí. Aby byl čin dokonán, postačí pouhé ohrožení objektu. Pachatelem je opět FO a ve stanovených případech i PO (nedovolené ozbrojování, vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků a další).

Trestné činy se v této části zákona dělí do tří kategorií. Nejprve obecně ohrožující, kam patří obecné ohrožení, ohrožení pod vlivem návykové látky, nedovolené ozbrojování, vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků a další.

Druhou skupinu sice nenajdeme v trestním zákoníku, ale pro lepší přehlednost se v publikaci, ze které jsem čerpala, vyčleňují tzv. drogové trestné činy. Drogová problematika je nevyvratitelně celosvětový problém, a proto je těmto trestným činům věnována samostatná

pozornost. Můžeme sem zařadit nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy, jejich přechovávání, šíření toxikomanie aj.

Třetí skupinu, kterou již najdeme v trestním zákoníku, tvoří trestné činy ohrožující vzdušný dopravní prostředek, civilní plavidlo a pevnou plošinu. Patří sem získání kontroly nad daným prostředkem i ohrožení jeho bezpečnosti či zavlečení do ciziny. [16, 21]

2.8. Hlava VIII. – Trestné činy proti životnímu prostředí

Životní prostředí je tvořeno ovzduším, vodou, horninami, půdou, organismy, ekosystémy a energiemi. Jedná se tedy o vše, co vytváří vhodné podmínky pro existenci organismů včetně člověka a jeho vývoj. Prvotně se ochraně životního prostředí věnovaly jiné předpisy a mezinárodní úmluvy než ty trestněprávní. Jedním z důvodů zapojení trestního práva byl nepřetržitý nárůst a závažnost protiprávních činů spáchaných na úkor životního prostředí a s tím i související vliv na zdraví a život člověka. Zvýšená společenská škodlivost si tedy vyžádala přísnější trestání, než bylo doposud poskytováno na úrovni správního práva.

Objektem trestných činů je tedy ochrana životního prostředí neboť se jedná o životní prostor člověka, živočichů a rostlin. Pachatelem může být FO a ve většině případů i PO.

Jednotlivé trestné činy spadající do této skupiny jsou: poškození a ohrožení životního prostředí, poškození vodního zdroje, lesa, chráněných částí přírody, dále týrání zvířat a zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, pytláctví a další. [12, 16, 21]

2.9. Hlava IX. – Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci

Tato hlava poskytuje ochranu nejdůležitějším celospolečenským zájmům ČR proti nejzávažnějším útokům směřujících proti ústavnímu zřízení republiky, její bezpečnosti a obranyschopnosti. U některých ustanovení je tato ochrana rozšířena i na cizí státy a mezinárodní organizace. Pachatelem může být FO a pouze u trestného činu teroristického útoku se může jednat i o PO.

Trestné činy se dělí do tří skupin. Nejprve trestné činy proti základům ČR, cizího státu a mezinárodní organizace (vlastizrada, rozvracení republiky, teroristický útok, financování terorismu, jeho podpora a propagace,…), dále trestné činy proti bezpečnosti ČR, cizího státu a mezinárodní organizace (vyzvědačství, ohrožení utajované informace a ohrožení utajované informace z nedbalosti) a třetí skupinu tvoří trestné činy proti obraně státu (spolupráce

s nepřítelem, válečná zrada, služba v cizích ozbrojených silách a porušení osobní a věcné povinnosti pro obranu státu). [12, 16, 21]

2.10. Hlava X. – Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

Chráněným objektem je činnost orgánů státu, orgánů veřejné moci, úředních osob a dále důležité principy soužití lidí ve společnosti. Nedílnou součástí ochrany jsou i další zájmy, které souvisí s veřejnou správou a zároveň dochází k ochraně i některých práv a svobod občanů.

Pachatelem může být jak FO, tak i PO (přijetí úplatku, nepřímé úplatkářství, podněcování k trestnému činu, padělání a pozměnění veřejné listiny,…). Některých trestných činů z této hlavy se může dopustit pouze tzv. speciální subjekt což je osoba se zvláštní vlastností, postavením či způsobilostí.

Trestné činy jsou rozděleny celkem do osmi kategorií. Nejprve jsou uvedeny trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby, kam patří násilí proti úřední osobě, přisvojení pravomoci úřadu aj. Následují trestné činy úředních osob v podobě zneužití pravomoci a maření úkolu úřední osoby z nedbalosti. Třetí skupinu tvoří trestné činy úplatkářství zahrnující přijetí úplatku, podplácení a nepřímé úplatkářství. Další jsou jiná rušení činnosti orgánu veřejné moci, pod kterými si můžeme představit zasahování do nezávislosti soudu, pohrdání soudem, osvobození vězně a další. K trestným činům narušující soužití lidí řadíme např. nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování. Následují jiná rušení veřejného pořádku, která zahrnují šíření poplašné zprávy, výtržnictví, opilství a další. Sedmá část pod označením organizovaná zločinecká skupina obsahuje účast na organizované zločinecké skupině a poslední jsou některé další formy trestné součinnosti jako např. podněcování k trestnému činu, jeho schvalování, nadržování aj. [12, 21]

2.11. Hlava XI. – Trestné činy proti branné povinnosti

Bezpečnost státu včetně jeho obyvatel je jednou ze základních funkcí státu. Proto je důležité a nevyhnutelné zajistit potřebnou obranu. ČR zajišťují bezpečnost ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby. Povinnost podílet se na zajišťování bezpečnosti ČR mají i státní orgány, orgány územních samosprávných celků a také PO a FO. Právě výše zmíněné ozbrojené sily jsou doplňovány na základě branné povinnosti, která zavazuje občany k osobní účasti na vojenském výcviku a také na obraně státu.

Chráněným zájmem je zde tedy dodržování povinností, které jsou občanům uloženy v zájmu obrany vlasti. Tato hlava obsahuje celkem šest trestných činů směřujících proti branné povinnosti. Těchto protiprávních jednání se nemůže dopustit PO, ale pouze FO.

Jedná se o následující trestné činy: maření způsobilosti k službě, neplnění odvodní povinnosti, obcházení branné povinnosti, nenastoupení služby v ozbrojených silách, nenastoupení mimořádné služby v ozbrojených silách a nenastoupení mimořádné služby v ozbrojených silách z nedbalosti. [12, 21]

2.12. Hlava XII. – Trestné činy vojenské

Trestné činy obsažené v této hlavě spojuje společný chráněný zájem a tím jsou společenské vztahy uvnitř ozbrojených sil a bezpečnostních sborů, které vznikají v souvislosti s vykonávanými úkoly. Cílem je zajistit bojeschopnost ozbrojených sil, řádný výkon služby v ozbrojených silách, plnění rozkazů, práva a oprávněné zájmy vojáků.

Specifickým znakem trestných činů z této skupiny je tzv. speciální subjekt. V zásadě jde o to, že pachatelem či spolupachatelem může být pouze daný okruh osob, které mají určitou způsobilost nebo postavení. Vojenských trestných činů se nemůže dopustit PO, vždy se musí jednat o FO.

Trestné činy jsou děleny do pěti dílů: proti vojenské podřízenosti a vojenské cti (neuposlechnutí rozkazu, urážka mezi vojáky, násilí vůči nadřízenému,…), proti povinnosti konat vojenskou službu (vyhýbání se výkonu služby, zběhnutí, svémocné odloučení), proti povinnostem strážní, dozorčí nebo jiné služby (vyhýbání se výkonu strážní, dozorčí nebo jiné služby, porušení povinnosti strážní, dozorčí nebo jiné služby,…), ohrožující bojeschopnost ozbrojených sil (ohrožování morálního stavu vojáků, porušení služební povinnosti vojáka, nesplnění bojového úkolu,…) a proti služebním povinnostem příslušníků bezpečnostních sborů (porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru). [12, 21]

2.13. Hlava XIII. – Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

Lidská práva jsou založena na rovnosti všech lidí v oblasti důstojnosti a práv. Podle všeobecné deklarace lidských práv se všichni lidé rodí svobodní a sobě rovni. Každý má všechna práva a svobody, která tato deklarace definuje a to bez jakýchkoli rozdílů mezi lidmi tzn. bez diskriminace podle rasy, barvy pleti nebo národnosti.

Trestněprávní postih, který je ukládán za tyto zločiny, je z velké části ovlivněn historickými zkušenostmi. Rozsáhlé konflikty a miliony obětí na lidských životech v průběhu obou světových válek se staly hlavním důvodem pro uzavření řady mezinárodních smluv, které by měli předcházet nejen válečným konfliktům, ale i rasové diskriminaci.

Objektem trestných činů proti lidskosti jsou práva národů a skupin obyvatel (národnostních, etnických, rasových, náboženských či jiných) na jejich samotnou existenci a rozvoj ve společnosti bez diskriminace. Součástí je i právo na život včetně respektování osobnosti jednotlivých příslušníků daných skupin. Pachatelem jsou FO a u trestných činů projev sympatií k hnutí směřující k potlačení práv a svobod člověka a popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia se může jednat i o PO.

Jednotlivé trestné činy se člení do dvou dílů. První pod názvem trestné činy proti lidskosti zahrnuje: genocidium, útok proti lidskosti, projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka, popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia a další. Druhý díl, trestné činy proti míru a válečné trestné činy, obsahuje: agresi, přípravu a podněcování útočné války, styky ohrožující mír, porušení mezinárodních sankcí, válečnou krutost, zneužití vlajky a příměří a další. [12, 21]

3. HOSPODÁŘSKÉ TRESTNÉ ČINY

3.1. Trestné činy proti měně a platebním prostředkům

a) Padělání a pozměnění peněz (§ 233)

b) Udávání padělaných a pozměněných peněz (§ 235)

Objektem trestných činů podle § 233 a § 235 je ochrana měny včetně bezpečnosti a funkčnosti peněžního styku. Pojem měna představuje soustavu platidel stanovenou zákonem, pomocí níž je realizován peněžní styk.

Paděláním peněz (bankovek nebo mincí) se rozumí jejich úplné vyhotovení bez oprávnění. Cílem je, aby napodobeniny vypadaly jako pravé. Podstatou pozměnění peněz jsou úpravy na pravých bankovkách či mincích. Příkladem takové úpravy může být změna hodnoty.

Udání peněz je odevzdání pozměněných či padělaných peněz jiné osobě přičemž jsou tyto napodobeniny považovány za pravé, platné nebo hodnotnější. Může se jednat o půjčku, placení za služby a zboží, výměnu za cizozemské peníze aj. [21]

c) Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234)

Objektem výše uvedeného trestného činu je ochrana platebních prostředků v rámci bezhotovostního platebního styku a zabezpečení funkčnosti, bezpečnosti a spolehlivosti finančního styku, který je jedním z nejdůležitějších článků pro fungující tržní hospodářství.

Předmětem útoku je tedy platební prostředek určený pro bezhotovostní platební styk. Jedná se o platební karty, elektronické peníze, šeky, směnky a další. Ochrana je poskytována také tuzemským a zahraničním cenným papírům a zahraničním platebním prostředkům. [21]

d) Výroba a držení padělatelského náčiní (§ 236)

Objektem tohoto trestného činu je ochrana měny a prostředků, které slouží k výrobě peněz. Trestnou činností je výroba, nabízení, prodání, opatření či zpřístupnění padělatelského náčiní (nástroje, zařízení, postupy, pomůcky či počítačový program) pro sebe či někoho jiného. Této trestné činnosti se může dopustit FO i PO. [12, 21]

e) Neoprávněná výroba peněz (§ 237)

Objektem je zde opět zájem na ochraně měny. Za trestné je označována neoprávněná výroba peněz nebo ochranných prvků proti padělání a to za použití materiálů a zařízení, které slouží k výrobě pravých peněz a jsou drženy podle zákona. Tohoto jednání se dopouští subjekt, který je jinak k vydávání peněz oprávněn. Další trestnou činností je opatření (ať už pro sebe či někoho

jiného), uvedení do oběhu nebo přechovávání neoprávněně vyrobených peněz a ochranných prvků.

Pachatelem těchto trestných činností může být jak FO, tak i PO. V případě první z uvedených činností (výroby napodobenin) se bude pravděpodobně jednat o FO, pro kterou je dané zařízení či materiál dostupný např. zaměstnanec státní tiskárny cenin. [12, 21]

f) Společné ustanovení (§ 238)

Toto společné ustanovení se vztahuje na trestné činy podle § 233 - § 237. Jedná se o upřesnění ochrany měny, kterou poskytují výše zmíněné trestné činy, a to v tom smyslu, že se nevztahuje pouze na tuzemské peníze a platební prostředky, ale i na zahraniční. Dále je poskytována ochrana i cenným papírům jak tuzemským, tak zahraničním. [22]

g) Ohrožování oběhu tuzemských peněz (§ 239)

Stát má zájem na nerušeném a funkčním oběhu tuzemských peněz. Tento oběh však může být narušen následujícími typy jednání: neoprávněnou výrobou tuzemských peněz, uváděním náhražek peněz do oběhu, odmítáním a poškozováním tuzemských peněz bez zákonného důvodu.

Od ostatních trestných činů proti měně a platebním prostředkům se tento odlišuje především tím, že ochrana je zde poskytována výhradně tuzemským penězům. Pachatelem tohoto trestného činu se může stát pouze FO. [6, 21]

3.2. Trestné činy daňové, poplatkové a devizové

a) Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 240)

Stát má zájem, aby veškeré povinné platby byly řádně vyměřeny. Jedná se především o daně, cla, pojistné na sociální zabezpečení, pojistné na úrazové a zdravotní pojištění a další. Tímto ustanovením je tedy stát chráněn před zkrácením těchto povinných plateb. Příjmy, které plynou z těchto plateb, slouží k financování činnosti státu, krajů a obcí. Dále jsou financovány činnosti vykonávané ve veřejném zájmu, jako je léčebná péče a sociální zabezpečení.

Zákon také uvádí, že by k tomuto krácení mělo dojít ve větším rozsahu. Částka, která představuje rozdíl mezi platbou, která měla být zaplacena a zaplacenou na základě nepravdivého podání by měla překročit či alespoň dosáhnout 50 000 Kč.

Zkrácením se rozumí vyměření nižší výše dané povinné platby, než jaká měla ve skutečnosti být, anebo se jedná o skutečnost, že k vyměření vůbec nedojde. Je důležité nezaměňovat pojmy

zkrácení a neodvedení povinné platby. Pachatelem tohoto trestného činu může být FO i PO a nemusí se vždy jednat pouze o subjekt daně, poplatku či jiné povinné platby. [7, 21]

b) Neodvedení daně, pojistného na sociálním zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241)

Stát má zájem nejen na řádném vyměření povinných plateb, ale také na jejich správném odvádění. Povinnými platbami mohou být daně, pojistné na důchodovém spoření, pojistné na sociální zabezpečení a další. Opět je zde podmínkou větší rozsah, tedy neodvedené částky musí dosahovat nejméně 50 000 Kč.

Pachatelem je zde FO i PO, ale může se jednat pouze o osobu, která má zákonnou povinnost odvádět příslušné povinné platby (zaměstnavatel nebo plátce daně). Příkladem trestného jednání je počínání zaměstnavatele, který sice svým zaměstnancům příslušné částky z hrubé mzdy opravdu strhl, ale neodvedl je, nýbrž je použil na jiné (neznámé) účely. [7, 21]

c) Zvláštní ustanovení o účinné lítosti (§ 242)

Toto zvláštní ustanovení souvisí se zaniknutím trestní odpovědnosti za trestný čin uvedený v § 241. Stane se tak v případě, kdy pachatel dodatečně splní svou povinnost dříve, než soud prvního stupně vyhlásí rozsudek. [22]

d) Nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§ 243)

Objektem je zde zájem státu na řádném a včasném vyměření daně poplatníkovi či plátci. Trestným jednáním je tedy nesplnění oznamovací povinnosti vůči správci daně a ohrožení ve větším rozsahu (minimálně 50 000 Kč) řádné a včasné vyměření daně jinému nebo její vymáhání od jiného.

Pachatelem se může stát pouze osoba (FO, PO), která má zákonem stanovenou oznamovací povinnost. Nejedná se o poplatníka ani plátce daně. [21]

e) Porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží (§ 244)

Tímto ustanovením jsou chráněny hned dva zájmy státu. Prvním z nich je zájem na kontrole pohybu zboží, které podléhá spotřebním daním a v druhém případě se jedná o zájem na příjmu, který plyne z těchto daní.

Trestného činu se může dopustit jak FO, tak i PO a jedná se o činnost, při níž není nakládáno s prvky označující zboží pro daňové účely (nálepky, kontrolní pásky aj.) v souladu s právními předpisy. Pachatel chce sebe popřípadě někoho jiného neoprávněně obohatit.

Trestným jednání je i situace, kdy daný subjekt dováží, skladuje, přepravuje nebo uvádí do oběhu zboží, které nebylo opatřeno výše uvedenými prvky. Velmi často se jedná o tabákové výrobky. [7, 21]

f) Padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti (§ 245)

Objekt je zde stejný jako u předchozího trestného činu, ale zahrnuje navíc i další zájmy státu. Jedná se o zájem na kontrole splnění poplatkové povinnosti a na příjmu z těchto poplatků plynoucích. Jsou tedy chráněny jednak tuzemské nálepky sloužící k označení zboží a dále předměty, které osvědčují, že poplatková povinnost byla řádně splněna.

Pachatel se může dopustit dvojího jednání. Prvním je jak už název trestného činu napovídá padělání nebo pozměňování předmětů, které slouží k prokázání splnění poplatkové povinnosti a druhým jednání je uvádění takových předmětů do oběhu nebo jejich užívání jako pravých.

V praxi jsou opět velmi časté případy s tabákovými výrobky, kdy pachatel napodobí tabákové nálepky, kterými musí být výrobky označeny. [7, 21]

g) Padělání a pozměnění známek (§ 246)

Zde je objektem trestného činu zájem na pravosti platných tuzemských známek (poštovních i kolkových). Tímto ustanovením se má tedy předcházet jejich padělání a pozměňování.

Trestného činu se dopustí ten, kdo padělá či pozmění dané známky s cílem získat pro sebe nebo někoho jiného neoprávněný prospěch. Cílem může být také způsobení škody jinému. Trestné je i jejich uvádění do oběhu či užívání jako pravých. Oproti předchozím trestným činům se zde nemůže jednat o PO. [21]

h) Porušení zákazů v době nouzového stavu v devizovém hospodářství (§ 247)

Objektem je ochrana vývoje platební bilance státu tak, aby nedošlo k ohrožení platební schopnosti vůči zahraničí či vnitřní měnové rovnováhy ČR.

Nouzový stav v devizovém hospodářství je vyhlašován vládou při nepříznivém vývoji platební bilance, a to na dobu nejdéle tří měsíců. Po celou dobu trvání musí veškeré osoby (tuzemci i cizozemci) dodržovat pokyny a omezení, které plynou z devizového zákona. FO, které poruší tato omezení, se dopouští trestného činu. PO tento čin spáchat nemohou. [21]

3.3. Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou

a) Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248)

V případě tohoto trestného činu můžeme rozdělit protizákonné jednání do dvou skupin. První skupina se zabývá nekalou soutěží, za určitých podmínek a ta druhá pojednává o kartelových dohodách či závažném porušení zákona o veřejných zakázkách. Pachatelem je zde pouze FO (nikoli PO).

Nekalá soutěž představuje určitý druh jednání v hospodářské soutěži, které není v souladu s dobrými mravy soutěže a může způsobit újmu jiným účastníkům či přímo spotřebitelům. Jedná se zejména o: klamavou reklamu, klamavé označení zboží, srovnávací reklamu, porušování obchodního tajemství a další. V případě trestného činu se musí jednat o jednání, které způsobilo újmu nebo jehož prostřednictvím byla získána neoprávněná výhoda v hodnotě 50 000 Kč.

Kartelové dohody mezi sebou uzavírají konkurenti a jedná se o takové dohody, jejichž předmětem je určení ceny, rozdělení trhu a další faktory narušující hospodářskou soutěž. [8, 21]

b) Neoprávněné vydání cenného papíru (§ 249)

V případě tohoto trestného činu je objektem zájem ochránit kapitálový trh před neoprávněným vydáváním cenných papírů. Pachatel se dopouští trestného činu tím, že uvede do oběhu listinný cenný papír, který nesplňuje podmínky pro vydání stanovené zákonem anebo nechá provést zápis o vydání zaknihovaného cenného papíru do evidence cenných papírů bez splnění podmínek stanovených zákonem. Těchto jednání se dopouští pouze FO, nemůže se jednat o PO. [21]

c) Manipulace s kurzem investičních nástrojů (§ 250)

Objektem je zájem chránit řádné fungování kapitálového trhu, zejména proti manipulativním praktikám. Jednání pachatele spočívá v rozšíření nepravdivé či výrazně zkreslené tzv. kurzotvorné informace. Za takové informace se považují informace o hospodářské a finanční situaci emitenta (změny v obchodních či výrobních podmínkách, insolvenční řízení, výrazné změny obchodního majetku,…). Jeho cílem je ovlivnění ceny nebo kurzu investičních nástrojů přijatých k obchodování na regulovaném trhu.

Za trestnou činnost jsou považovány i tzv. manipulativní obchody, jejichž předmětem je zvýšení, snížení či udržení ceny cenného papíru na regulovaném trhu. Pachatelem jsou zde pouze FO. [12, 21]

d) Neoprávněné podnikání (§ 251)

Objektem trestného činu jsou společenské vztahy, které souvisí s podnikáním v tržní ekonomice a další zájmy jako jsou rovnost přístupu na trh, ochrana trhu před zbožím zdravotně závadným či nebezpečným apod.

Pachatel (FO) neoprávněně poskytuje služby nebo provozuje podnikání ať už výrobní, obchodní nebo jiné. Může nastat i situace, kdy osoba sice oprávnění má, ale překračuje stanovený rozsah tohoto oprávnění. Aby dané jednání bylo označeno za neoprávněné podnikání, musí být splněna podmínka většího rozsahu. Daná činnost tedy musí překročit dobu šesti měsíců. [8, 21]

e) Neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry (§ 252)

Objektem je ochrana státní regulace provozování loterií a podobných sázkových her, jejichž provozování je speciálním případem neoprávněného podnikání. Na rozdíl od výše uvedeného neoprávněného podnikání se zde nevyžaduje větší rozsah činnosti a to z důvodu obtížné prokazatelnosti skutečného rozsahu nedovolených her.

Za trestné jednání není považováno pouhé provozování, jak je uvedeno v názvu trestného činu, ale jedná se také o organizování, propagování nebo zprostředkování loterie nebo podobné sázkové hry. Tohoto trestného činu se může dopustit kterákoli FO, nikoli však PO. [8, 12, 21]

f) Poškozování spotřebitele (§ 253)

Tento trestný čin se vyznačuje objektem v podobě zájmu na zajištění poctivosti podnikání v tržním hospodářství a zároveň ochranou majetku spotřebitele. Součástí je i zajištění poctivosti reklam.

K poškození spotřebitele může dojít v souvislosti se zbožím, kdy pachatel šidí na jakosti, množství nebo hmotnosti což způsobí škodu na cizím majetku. Podmínkou je, že škoda na cizím majetku musí být nikoli nepatrná (nejméně 5 000 Kč). Druhým případem je uvedení na trh výrobků, prací nebo služeb, u kterých jsou zatajeny jejich podstatné vady. Pachateli jsou zde pouze FO. [12, 21]

g) Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 254)

Zájem, který je objektem trestného činu souvisí s účetnictvím a dalšími doklady, které podávají přehled o stavu hospodaření a majetku a slouží k jejich kontrole. Důležité je řádné vedení a uchovávání daných dokladů. Pozornost je zde upřena také na pravdivost zápisů ve veřejných rejstřících (obchodní, nadační,…). Zde se pachatelem může stát jak FO, tak PO. [8, 21]

h) Zneužití informace a postavení v obchodním styku (§ 255)

Podstatou tohoto trestného činu jsou dva druhy jednání. Prvním z nich je tzv. insider trading a druhým tzv. selftrading.

Objektem insider tradingu je zájem chránit rovné podmínky hospodářské soutěže. V případě trestného činu se jedná o situaci, kdy pachatel užije informace, které získal při výkonu svého zaměstnání či svěřené funkce, přičemž tyto informace nejsou dosud veřejně přístupné. Jejich zveřejnění ovlivňuje rozhodování v obchodním styku (uzavření smlouvy, uskutečnění určité operace,…). Pachatel se takového jednání dopustil, neboť chtěl získat pro sebe či někoho jiného výhodu nebo prospěch.

V případě selftradingu je objektem zájem na zajištění rovnosti mezi podnikajícími subjekty na trhu. Pachatel (podnikatel, společník, člen orgánu či zaměstnanec) uzavře nebo zapříčiní uzavření smlouvy na úkor jednoho či více podnikatelů nebo jejich podniků. Tímto jednáním si sám či pro někoho jiného opatřuje výhodu nebo prospěch. Vždy se jedná o FO. [12, 21]

i) Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256)

j) Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257)

k) Pletichy při veřejné dražbě (§ 258)

Trestné činy podle § 256 - § 258 spojuje společný objekt, kterým je zájem na dodržování řádného postupu při zadání veřejné zakázky, v souvislosti s veřejnou soutěží nebo veřejnou dražbou.

Smyslem veřejných zakázek je řešit celospolečenské potřeby a problémy co nejhospodárněji a podle priorit. Základním principem je rovné postavení a příležitosti uchazečů o danou zakázku. [11, 21]

l) Vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy (§ 259)

Objektem je zde zájem chránit pravdivost potvrzení o finanční situaci nebo majetkových poměrech, které jsou v určitých případech vydávány bankami popřípadě jinými institucemi k tomu oprávněnými.

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo vystaví nepravdivé potvrzení o své finanční situaci či majetkových poměrech jiné osobě. Jedná jménem banky nebo jiné PO, která je oprávněna provozovat finanční činnosti (stavební spořitelny, penzijní fondy aj.).

Rovněž trestným jednáním, které spadá do této kategorie, je i vydávání se za auditora a vystavení cizí osobě nepravdivé zprávy auditora nebo nepravdivého potvrzení o finanční situaci a majetkových poměrech.

Pachatelem může být FO (pracovník banky, jiný podnikatel oprávněný k provozování finanční činnosti nebo auditor) nebo PO (např. auditorská společnost). [8, 12, 21]

m) Poškození finančních zájmů EU (§ 260)

Objektem jak už název napovídá, jsou finanční zájmy EU. Zákon rozlišuje dvě samostatné skutkové podstaty.

První se týká vyhotovení, použití nebo předložení dokladů, které jsou nepravdivé, nesprávné nebo neúplné či v nich uvede nepravdivé údaje ohledně příjmů a výdajů souhrnného rozpočtu EU nebo rozpočtů v její správě. Pachatel také může dané údaje zatajit a tím způsobit nesprávné použití finančních prostředků.

Druhé jednání se týká neoprávněného zkrácení nebo použití finančních prostředků z rozpočtů uvedených výše. V obou případech se pachatelem může stát jak FO, tak i PO. [20]

n) Porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou (§ 261)

Objektem daného trestného činu jsou obecné zájmy ať už hospodářské či zdravotnické, kulturní, bezpečnostní, veterinární a další, jejichž ohrožení vyplývá z nekontrolovaného pohybu zboží z území nebo na území ČR přes její státní hranici.

Pachatel se dopouští ohrožení obecného zájmu prostřednictvím porušení zákazu, omezení nebo jiné důležité povinnosti stanovené pro dovoz, vývoz či pouhý průvoz zboží. Jedná se o ohrožovací trestný čin, kterého se může dopustit pouze FO. [12, 21]

o) Porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 262)

p) Porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 263)

q) Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 264)

Trestné činy obsažené v § 262 - § 264 spojuje objekt, kterým je zájem na dodržování kontrolního režimu, ať už mezinárodního či vnitrostátního, při nakládání se zbožím a technologiemi dvojího užití (zejména jaderné materiály, zařízení a příslušenství jako je např. jaderný reaktor). Pachatelem jsou opět jen FO. [21]

r) Provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence (§ 265)

s) Porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem (§ 266)

t) Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem (§ 267)

V případě trestných činů podle § 265 - § 267 je za objekt považován zájem ze strany státu na kontrole zahraničního obchodu s vojenským materiálem a na dodržování podmínek, které jsou stanoveny při provádění takových obchodů. Výše uvedených trestných činů se může dopustit pouze FO. [21]

3.4. Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu

a) Porušení práv k ochranné známce a jiným označením (§ 268)

Do tohoto trestného činu se promítá zájem státu chránit řádný průběh hospodářské soutěže. Jedná se o ochranu subjektů, které vstupují na trh. Důraz je kladen na ochranu ochranné známky, obchodní firmy a označení původu výrobků neboť tyto faktory přispívají k plnění důležitých funkcí, kterými jsou: ochranná, rozlišovací, propagační, garanční a soutěžní. Pachatelem může být pouze FO a nemusí se vždy jednat pouze o podnikatele. [9, 21]

b) Porušení chráněných průmyslových práv (§ 269)

Objektem je zde zájem chránit technické tvůrčí činnosti v oblasti průmyslových práv a jejích výsledků (produkty, které se uplatňují v průmyslových a jiných hospodářských aktivitách včetně požitků, které z těchto produktů plynou).

Pachatel, kterým se může stát opět pouze FO nikoli PO, neoprávněně zasáhne do chráněných průmyslových práv, jako jsou: práva k chráněnému vynálezu, průmyslovému vzoru, užitnému vzoru nebo topografii polovodičového výrobku. [9, 21]

c) Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§ 270)

Za objekt daného trestného činu se uvádí ochrana literární, umělecké a vědecké tvůrčí činnosti a jejich výsledků (autorské dílo, umělecký výkon, zvukové a zvukově obrazové záznamy, rozhlasové či televizní vysílání a databáze). Nejčastějším protiprávním jednáním bývá přivlastnění si autorství k dílu, zveřejnění díla bez souhlasu autora či zhotovení napodobeniny díla a další. Zde se může stát pachatelem nejen FO, ale i PO. [9, 21]

d) Padělání a napodobení díla výtvarného umění (§ 271)

Hlavním důvodem pro zařazení tohoto trestného činu do nového trestního zákoníku bylo zpřísnění trestání padělání obrazů. Objektem je tedy jednoduše zájem na ochraně autorských práv k výtvarnému dílu.

Pachatelem je ten, kdo padělá nebo napodobí výtvarné dílo či výtvarný projev jiného autora. Tohoto jednání se dopustí úmyslně s cílem, aby dané (nové) dílo bylo považováno za dílo původního autora. Opět se tohoto trestného činu nemůže dopustit PO a pachatelem jsou tedy vždy pouze FO. [9, 12, 21]

4. DOPADY HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY

4.1. Hospodářská, ekonomická a finanční kriminalita

Na začátek je důležité zmínit rozdíl mezi pojmy hospodářská trestná činnost a hospodářská kriminalita. Co se týče hospodářské trestné činnosti jedná se ve srovnání s hospodářskou kriminalitou o mnohem užší pojem. Dalo by se říci, že hospodářská kriminalita je jakýmsi nadřazenějším pojmem, neboť hospodářská trestná činnost je vždy vnímána jako kriminalita hospodářská, která ale zahrnuje i další protiprávní jednání než pouze hospodářskou trestnou činnost.

Pokud bychom tedy chtěli definovat pojem hospodářská kriminalita, je vhodné říci, že se jedná o kriminalitu směřující proti hospodářskému řádu a jeho fungování. V souvislosti s tímto typem kriminality také dochází ke zneužívání hospodářských nástrojů. Jiná definice, uvádí, že za hospodářskou kriminalitu můžeme označit veškerou kriminalitu v oblasti ekonomiky. Nejedná se tedy pouze o trestné činy hospodářské uvedené v hlavě VI. trestního zákoníku, ale jde i o další vybrané trestné činy z ostatních hlav tohoto zákona.

S touto problematikou se pojí užívání dalších dvou termínů, jimiž jsou ekonomická a finanční kriminalita. Ekonomickou kriminalitu bychom mohli označit za synonymum hospodářské kriminality, neboť označují jednu a tu samou protiprávní činnost. Samozřejmě že najdeme i definice pro ekonomickou kriminalitu jako např. protiprávní jednání, kterým byl dosažen finanční či jiný prospěch na úkor konkrétního ekonomického subjektu (FO, obchodní společnost, stát). Svým obsahem však tato definice charakterizuje i výše zmíněnou hospodářskou kriminalitu. Rozdílným faktorem je oblast použití daných pojmů. Zatímco v ČR hovoříme o kriminalitě hospodářské, v zahraničí se spíše užívá termín ekonomická kriminalita.

Posledním pojmem je pak finanční kriminalita, kterou se rozumí jedna z nejdůležitějších oblastí hospodářské kriminality směřující proti fungování bankovního systému, kapitálového trhu a finančních institucí. Jedná se zejména o banky, pojišťovny, investiční společnosti a fondy, penzijní fondy a v neposlední řadě také fondy EU.

Kriminalita tedy jako taková zahrnuje mimo jiné velmi problémovou oblast, kterou je hospodářská kriminalita, ve světě známá spíše pod označením ekonomická kriminalita. Ta zahrnuje mimo dalších jednání i výše zmíněnou finanční kriminalitu a pro nás nejpodstatnější hospodářskou trestnou činnost. [5]

4.2. Dopady hospodářské kriminality

Hospodářská kriminalita je považována za velice závažný společensko-politický problém, a to hlavně proto, že způsobuje vysoké škody, a to jak materiální, tak i morální. [14]

Níže jsou uvedeny některé dopady na společnost v důsledku hospodářské kriminality.

a) Finanční ztráta

Firmy, které se setkaly s hospodářskou kriminalitou, se potýkají se značnými finančními ztrátami. Nejedná se pouze o přímé finanční dopady, ale i o další nepříjemné skutečnosti jako jsou škody z přerušení provozu, náklady na nápravná opatření, vyšetřování, vyplácení honorářů za právní řešení daných problémů a další. Velmi nákladné jsou i preventivní opatření, která mají zajistit, aby se podobné situace již nevyskytovaly nebo aby došlo k jejich značnému omezení. [1]

b) Ztráta dobré pověsti

Ač se zdá, že finanční ztráta je nejvýznamnějším dopadem hospodářské kriminality, firmy vnímají jako mnohem závažnější problém ztrátu dobré pověsti a sílu značky. Pro okolí firmy a zejména pro zákazníky jsou pověst firmy a síla značky jedním z klíčových faktorů, které hrají hlavní roli při rozhodování o volbě obchodního partnera. [1]

c) Špatná morálka

Situace ve firmě, která se potýká s hospodářskou kriminalitou, silně ovlivňuje pracovní nasazení zaměstnanců a má tak velký vliv na jejich výkonnost. Negativní dopady se projevují na morálce zaměstnanců a celková atmosféra ve firmě je tedy nepříznivá. [1]

d) Snížení důvěry

Samotná existence hospodářské kriminality snižuje důvěru občanů v dané zemi, ve které se tento jev objevuje. Lidé přestávají věřit jednak v samotný systém hospodářství, ale také v zákonnost a spravedlnost, jelikož je hospodářská kriminalita těžko odhalitelná a často nedojde k potrestání skutečných pachatelů. [4]

e) Využití a odstranění najatých pracovníků

Jde poměrně o nový trend v oblasti hospodářské kriminality, který se do ČR dostal z USA a jedná se o problematiku tzv. bílých koní. Pachatelé si k výkonu určitého dílčího úkonu najímají osoby, které velmi často netuší, k čemu, a hlavně komu jejich činnost poslouží natož, že se stávají spolupachatelem trestného činu. Tyto osoby jsou po splnění daného úkolu propuštěni a stává se, že dochází i k odstranění nepohodlných svědků. [4]

f) Zatížení státních rozpočtů

Jelikož hospodářská kriminalita způsobuje rozsáhlé škody a problémy, je nutné, aby se na řešení těchto nepříjemných skutečností vynakládaly nemalé prostředky ze státních rozpočtů a tím dochází k jejich zatížení. [14]

g) Zvýšený tlak

Způsoby páchání hospodářské kriminality jsou velmi variabilní a poměrně dobře reagují na změny ekonomických a společenských podmínek. Také utajovanost a neprojevování bezprostředních následků ihned po spáchání trestného činu vede ke snížení schopnosti orgánů činných v trestním řízení odhalit a dokázat onu trestnou činnost.

Útvary, které se potýkají s hospodářskou kriminalitou musí překonávat mnohé překážky. Jak už bylo jednou zmíněno, kauzy v rámci hospodářské kriminality provází zdlouhavé vyšetřování a je zde tedy kromě samotné obtížnosti také velká časová náročnost. [4, 5]

h) Organizovaný zločin, kriminální organizace

Hospodářská kriminalita nabývá na své nebezpečnosti také tím, že zasahuje do různých směrů a odvětví a tím se její součástí stává stále více účastníků hospodářských vztahů. To vede k nutnosti pečlivého naplánování a provedení trestných činů, a proto pachatelé hospodářské kriminality mohou začít vytvářet kriminální organizace. V mnoha zemích se tak v důsledku hospodářské kriminality rozmáhá organizovaný zločin. [14, 19]

i) Mezinárodní problémy

Z důvodů vzniku mezinárodních společenství, se hospodářská kriminalita může mnohem snadněji šířit i přes hranice jednotlivých států. Nejedná se tedy jen o problém, který je nutno řešit na národní úrovni, ale stává se mezinárodním problémem, který si žádá řešení i na mezistátní úrovni. [14]

5. POROVNÁNÍ S EKONOMICKÝMI A SOCIÁLNÍMI UKAZATELI

Všechny údaje o trestných činech, které budou následně analyzovány, pocházejí ze statistických přehledů kriminality, které každý rok eviduje Policie ČR. Lze v nich dohledat podrobné informace o všech trestných činech, které byly na území ČR v jednotlivých letech zjištěny. Pro přehlednost jsou údaje členěny do deseti skupin: vraždy, násilné činy, mravnostní činy, krádeže vloupáním, krádeže prosté, majetkové činy, ostatní kriminální činy, zbývající kriminalita, hospodářské činy a obecná kriminalita.

Pro účely této práce jsou podstatné hospodářské činy, které ale kromě hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) zahrnují i další vybrané trestné činy z jiných hlav trestního zákoníku, které Policie ČR řadí mezi hospodářské činy. Jedná se tedy o údaje o celkové hospodářské kriminalitě.

Na úvod je v následující tabulce uveden počet všech zjištěných trestných činů (celková kriminalita) a také počet hospodářských činu (hospodářská kriminalita) na území ČR v průběhu deseti let (2006 – 2015). Zvolené desetileté období končí rokem 2015, neboť údaje o zjištěných trestných činech za rok 2016 nejsou v současné době zcela úplné. Následně je i vyjádřen procentuální podíl hospodářské kriminality na kriminalitě celkové.

Tabulka 1: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 2006 – 2015

Rok	Kriminalita		Podíl v %
	celková	hospodářská	
2006	336 446	39 473	11,73
2007	357 391	37 981	10,63
2008	343 799	32 474	9,45
2009	332 829	29 774	8,95
2010	313 387	28 371	9,05
2011	317 177	28 216	8,90
2012	305 528	27 633	9,04
2013	325 366	30 376	9,34
2014	288 660	30 731	10,65
2015	247 628	30 616	12,36

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

V roce 2006 bylo na území ČR zjištěno 336 446 trestných činů. Jejich počet se v následujícím roce navýšil na 357 391, což je nejvíce za sledované období. Z tabulky je patrné, že od roku 2007 měla celková kriminalita klesající trend, a to až do roku 2010. Rok 2011 přinesl mírné zvýšení co do počtu zjištěných trestných činů, ale následující rok jejich počet opět klesl. Poslední zvýšení nastalo v roce 2013, kdy se celkový počet zjištěných

trestných činů vyšplhal na 325 366. Od roku 2013 se celková kriminalita opět snižuje a v roce 2015 bylo zjištěno 247 628 trestných činů a jedná se o nejnižší počet trestných činů za sledované období.

Pokud bychom se zaměřili na podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě, tak si můžeme povšimnout, že v letech 2006 – 2009 se snižoval. V roce 2010 se zvýšil a v roce 2011 byl na nejnižší úrovni za sledované období, kdy činil 8,9 %. Od roku 2011 došlo k nárůstu podílu a trend začal mít rostoucí charakter. V roce 2015 dosahoval maximální úrovně za sledované období a jednalo se o 12,36 %. V závěru tedy můžeme říci, že v průběhu sledovaného období se podíl hospodářské kriminality na kriminalitě celkové pohybuje v průměru okolo 10 %.

Pokud bychom z hospodářských činů evidovaných Policií ČR vybrali pouze trestné činy hospodářské (hlava VI. trestního zákoníku) dostaneme následující údaje:

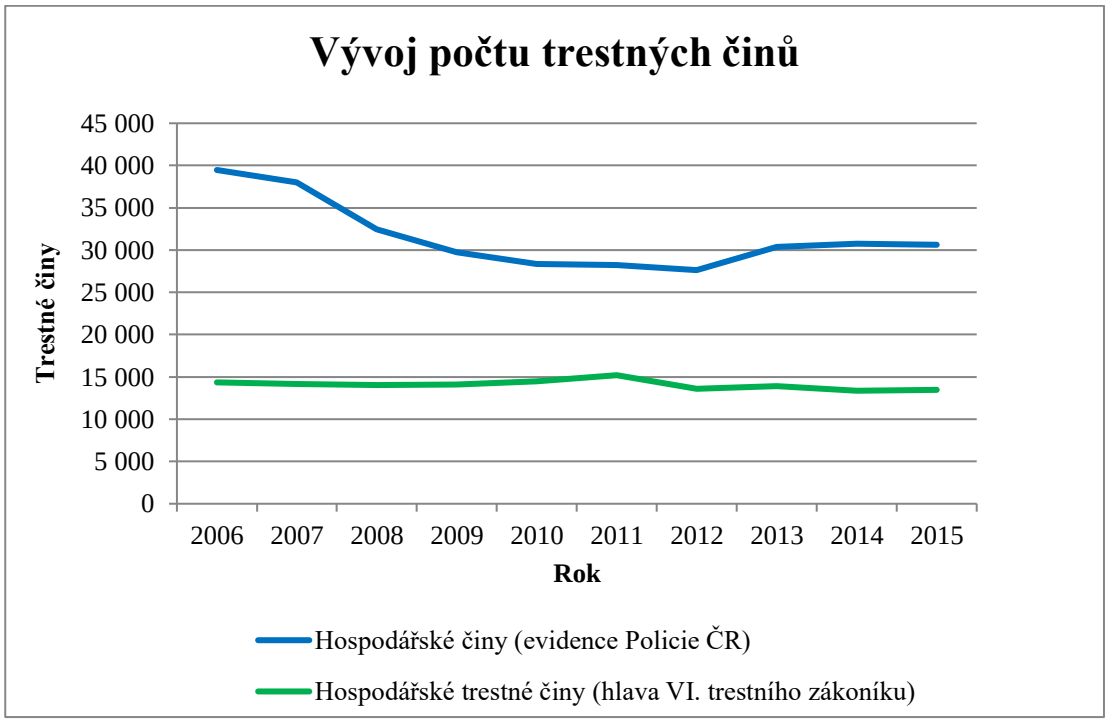
Tabulka 2: Podíl hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na hospodářských činech (evidence Policie ČR) v období 2006 - 2015

Rok	Hospodářské činy	Hospodářské trestné činy	Podíl v %
2006	39 473	14 373	36,41
2007	37 981	14 150	37,26
2008	32 474	14 012	43,15
2009	29 774	14 069	47,25
2010	28 371	14 483	51,05
2011	28 216	15 202	53,88
2012	27 633	13 624	49,30
2013	30 376	13 916	45,81
2014	30 731	13 364	43,49
2015	30 616	13 446	43,92

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

Pokud se zaměříme na podíl hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na hospodářských činech evidovaných Policií ČR, můžeme říci, že se od roku 2006, kdy byla jeho hodnota nejnižší, do roku 2011 zvyšoval, až dosáhl svého maxima za sledované období, které činilo 53,88 %. V průběhu následujících tří let se podíl výrazně snižoval a v roce 2015 se nepatrně navýšil. Z údajů v tabulce můžeme vyvodit závěr, že hospodářské trestné činy tvoří za sledované období v průměru 45 % hospodářských činů evidovaných Policií ČR.

V následujícím grafu je znázorněn vývoj počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) a také hospodářských činů evidovaných Policií ČR v průběhu sledovaného období.

Obrázek 1: Vývoj počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) a hospodářských činů evidovaných Policií ČR v období 2006 - 2015

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

Na základě grafického zpracování je patrné, že zatímco vývoj počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) je v průběhu sledovaného období relativně konstantní, vývoj hospodářských činů evidovaných Policií ČR má spíše klesající trend s mírným navýšením v průběhu posledních tří let. Podle tohoto zjištění můžeme říci, že příčinou růstu a poklesu hospodářských činů evidovaných Policií ČR nejsou hospodářské trestné činy (hlava VI. trestního zákoníku), ale jedná se o ostatní trestné činy, které do evidence řadí právě Policie ČR. Jedná se o vybrané trestné činy proti životu a zdraví (hlava I.), proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (hlava II.), proti majetku (hlava V.), obecně nebezpečné (hlava VII.), proti životnímu prostředí (hlava VIII.) a proti pořádku ve věcech veřejných (hlava X.)

Pokud se zaměříme pouze na hospodářské trestné činy (hlava VI. trestního zákoníku) a porovnáme je s celkovou kriminalitou v jednotlivých letech sledovaného období, tak dostaneme následující údaje:

Tabulka 3: Podíl hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na celkové kriminalitě v období 2006 – 2015

Rok	Celková kriminalita	Hospodářské trestné činy	Podíl v %
2006	336 446	14 373	4,27
2007	357 391	14 150	3,96
2008	343 799	14 012	4,08
2009	332 829	14 069	4,23
2010	313 387	14 483	4,62
2011	317 177	15 202	4,79
2012	305 528	13 624	4,46
2013	325 366	13 916	4,28
2014	288 660	13 364	4,63
2015	247 628	13 446	5,43

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

Zde můžeme vidět, že se podíl hospodářských trestných činů na celkové kriminalitě pohybuje v průměru okolo 4,5 % za sledované období. Z čehož vyplývá, že hospodářské trestné činy svou výší nepříliš výrazně ovlivňují celkovou kriminalitu.

5.1. Výše škody

V následující tabulce je uvedena vždy celková výše škody v jednotlivých letech sledovaného období. Jedná se jak o škody v oblasti hospodářské kriminality (hospodářské činy evidované Policií ČR), tak i kriminality celkové.

Tabulka 4: Podíl škod hospodářské kriminality na škodách kriminality celkové v období 2006 – 2015

Rok	Škoda v tis. Kč		Podíl v %
	celková kriminalita	hospodářská kriminalita	
2006	24 262 154	13 712 076	56,52
2007	22 782 465	10 789 614	47,36
2008	31 625 891	19 473 591	61,57
2009	26 012 527	15 696 310	60,34
2010	24 103 863	14 153 834	58,72
2011	23 951 057	13 899 515	58,03
2012	34 214 712	24 135 981	70,54
2013	29 054 421	19 587 078	67,42
2014	28 696 739	20 850 300	72,66
2015	26 898 577	20 250 981	75,29

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

Zaměříme-li se na vypočtený podíl, dojdeme k závěru, že škody v důsledku hospodářské kriminality tvoří v jednotlivých letech sledovaného období mimo rok 2007 více než 50 % celkové škody způsobené trestnou činností. Pokud bychom stanovili průměrnou hodnotu podílu za sledované období, jednalo by se o necelých 63 %. Můžeme tedy říci, že hospodářská kriminalita představuje nejproblémovější oblast trestné činnosti z pohledu způsobené škody.

Pokud opět vyčleníme z hospodářských činů evidovaných Policií ČR pouze hospodářské trestné činy (hlava VI. trestního zákoníku) údaje budou následující.

Tabulka 5: Podíl škod hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na škodách hospodářských činů (evidence Policie ČR) v období 2006 - 2015

Rok	Škoda v tis. Kč		Podíl v %
	hospodářské činy	hospodářské trestné činy	
2006	13 712 076	3 903 000	28,46
2007	10 789 614	3 189 256	29,56
2008	19 473 591	7 729 725	39,69
2009	15 696 310	4 137 782	26,36
2010	14 153 834	5 478 910	38,71
2011	13 899 515	4 300 910	30,94
2012	24 135 981	12 732 382	52,75
2013	19 587 078	8 059 130	41,15
2014	20 850 300	9 882 043	47,40
2015	20 250 981	8 906 898	43,98

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

Výše škody v důsledku hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) se podle vypočteného podílu pohybuje přibližně v rozmezí 26 % - 53 % celkové škody za hospodářské činy evidovaných Policií ČR. Jeho průměrná výše je za sledované období necelých 38 % a můžeme tedy říci, že hospodářské trestné činy (hlava VI. trestného zákoníku) se více podílejí na hospodářských činech (evidence Policie ČR) z pohledu jejich počtu (v průměru 45 % za sledované období) než z pohledu způsobené škody.

V následující tabulce jsou uvedeny škody v důsledku celkové kriminality a hospodářské trestné činnosti v jednotlivých letech sledovaného období. Zároveň můžeme vidět, jak se škody způsobené hospodářskými trestnými činy podílí na škodách za celkovou kriminalitu.

Tabulka 6: Podíl škod hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na škodách celkové kriminality období 2006–2015

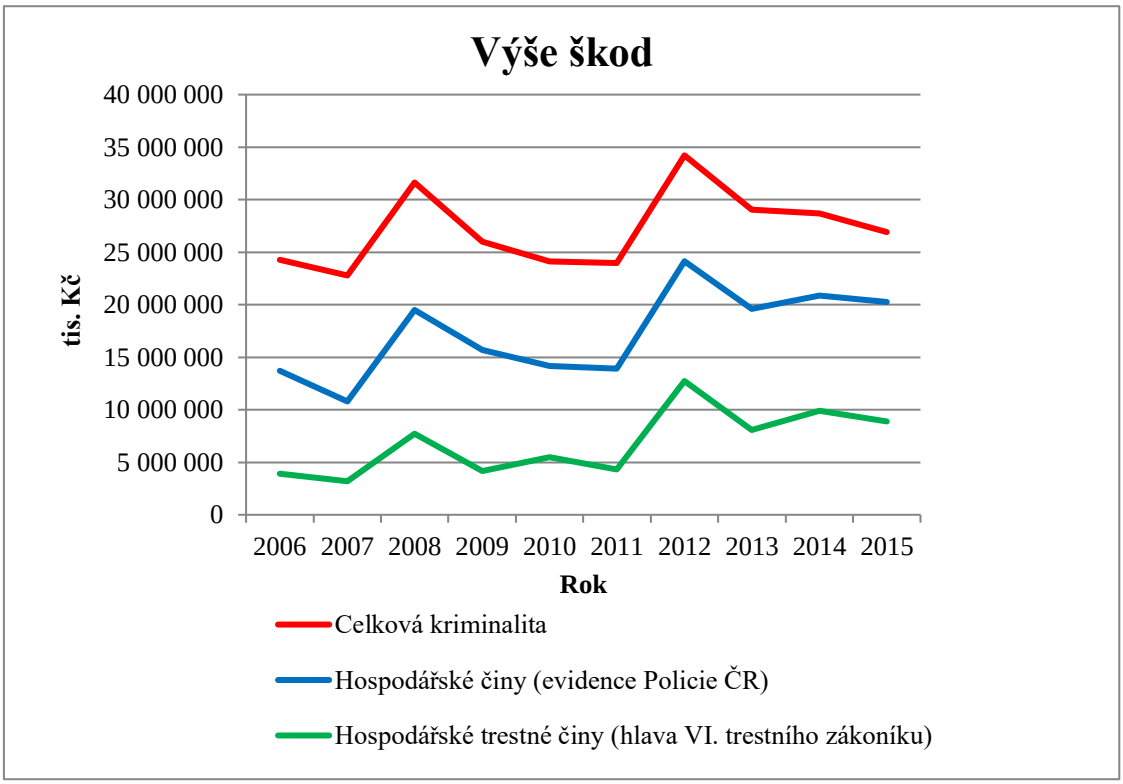
Rok	Škoda v tis. Kč		Podíl v %
	celková kriminalita	hospodářské trestné činy	
2006	24 262 154	3 903 000	16,09
2007	22 782 465	3 189 256	14,00
2008	31 625 891	7 729 725	24,44
2009	26 012 527	4 137 782	15,91
2010	24 103 863	5 478 910	22,73
2011	23 951 057	4 300 910	17,96
2012	34 214 712	12 732 382	37,21
2013	29 054 421	8 059 130	27,74
2014	28 696 739	9 882 043	34,44
2015	26 898 577	8 906 898	33,11

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

Z vypočteného podílu můžeme říci, že podíl škod v důsledku hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) na škodách celkové kriminality se v průběhu období výrazně mění. Nejnižší podíl byl evidován v roce 2007, kdy dosahoval pouze 14 %. Naopak v roce 2012 se vyšplhal na více než dvojnásobek svého minima, tedy na 37,21 % což je jeho nejvyšší hodnota za sledované období.

Pokud by byl podíl za sledované období více stabilní, mohli bychom říci, že škoda způsobená v důsledku hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) představuje přibližně ¼ škody způsobené celkovou kriminalitou, neboť jeho průměrná výše je za sledované období přibližně 24 %. Jelikož je ale z tabulky patrné, že v letech 2006, 2007, 2009 a 2011 byl tento podíl na výrazně nižší úrovni, než je průměrná hodnota, a naopak v letech 2012, 2014 a 2015 na výrazně vyšší úrovni, než je průměrná hodnota, bylo by toto tvrzení velice nepřesné.

Abychom mohli lépe porovnat vývoj škod za celkovou kriminalitu, hospodářské činy, které jsou evidované Policií ČR a hospodářské trestné činy (hlava VI. trestního zákoníku) v průběhu sledovaného období, máme k dispozici následující graf.

Obrázek 2: Porovnání výše škod v tis. Kč v období 2006 - 2015

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

Když se podíváme na grafické porovnání výše škody v jednotlivých letech sledovaného období, můžeme si povšimnout, že křivka znázorňující vývoj škody v důsledku hospodářských činů (evidence Policie ČR) téměř kopíruje tvar křivky představující škodu celkové kriminality. Zaměříme-li se na rok 2008 a 2012, kdy došlo ke znatelnému nárůstu výše škody způsobené hospodářskými činy (evidence Policie ČR), vidíme, že i výše škody za celkovou kriminalitu se výrazně zvýšila. Grafické znázornění nám tedy potvrdilo, že škoda způsobená v důsledku hospodářských činů (evidence Policie ČR) má velký vliv na celkovou výši škody v oblasti trestné činnosti.

Pokud se zaměříme na výši škody v důsledku hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku), tak i zde můžeme vidět velmi podobný průběh jako u dvou předcházejících křivek. Jsou zde však mírné výkyvy, způsobené kolísáním podílu škod těchto trestných činů na škodách hospodářských činů evidovaných Policií ČR.

Nyní se podíváme, zda počet hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) má vliv na výši způsobené škody v důsledku těchto jednání.

Tabulka 7: Počet hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) a výše škody v období 2006 - 2015

Rok	Počet trestných činů	Výše škody v tis. Kč
2006	14 373	3 903 000
2007	14 150	3 189 256
2008	14 012	7 729 725
2009	14 069	4 137 782
2010	14 483	5 478 910
2011	15 202	4 300 910
2012	13 624	12 732 382
2013	13 916	8 059 130
2014	13 364	9 882 043
2015	13 446	8 906 898

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

Budeme-li zkoumat souvislost mezi počtem hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) a výší způsobené škody v jednotlivých letech sledovaného období dojdeme k závěru, že zde neplatí přímá úměrnost (čím více spáchaných trestných činů, tím vyšší škoda). Když se podíváme na rok 2011, kdy byl počet trestných činů nejvyšší tedy 15 202, škody dosahovaly výše pouze 4 300 910 tis. Kč. Oproti tomu rok 2014 s nejnižším počtem trestných činů za sledované období tedy 13 364 přinesl škody, které dosahovaly výše 9 882 043 tis. Kč. V tabulce vidíme, že nejvyšší škody byly zaznamenány v roce 2012, kdy činily 12 732 382 tis. Kč, i když počet trestných činů v tomto roce dosahoval pouze 13 624.

Nelze tedy jednoduše říci, že snižováním počtu hospodářských trestných činů dojde zákonitě ke snížení výše škody způsobené v důsledku této trestné činnosti. Z pohledu kvantity zde není žádný vztah mezi počtem trestných činů a způsobenou škodou. Mnohem důležitější je tedy snižovat počty těch hospodářský trestných činů, které přinášejí nejvyšší škody.

V následující tabulce je uvedeno sedm hospodářských trestných činů, které způsobují v součtu nejvyšší škody za sledované období. Nejzávažnějším jednáním z pohledu způsobené škody, která činila 52 111 235 tis. Kč za sledované období je trestný čin krácení daně. Následuje dalších 6 trestných činů, které se svou výší škody alespoň nepatrně přibližují výše zmíněnému krácení daně.

Tabulka 8: hospodářské trestné činy (hlava VI. trestního zákoníku) s nejvyšší škodou za období 2006 – 2015

Trestný čin	Výše škody v tis. Kč
Krácení daně	52 111 235
Trestné činy proti předpisům o nekalé soutěži	5 842 570
Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby	2 001 018
Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění	1 717 659
Vystavení nepravdivého potvrzení	1 620 661
Neoprávněné držení platební karty	1 305 645
Zneužití informací v obchodním styku	1 266 783

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

5.2. Obecná míra nezaměstnanosti

Prvním ukazatelem, který bude srovnáván s počtem hospodářských trestných činů je obecná míra nezaměstnanosti. Na rozdíl od registrované míry nezaměstnanosti, kterou sleduje Ministerstvo práce a sociálních věcí, je obecná míra nezaměstnanosti zjišťována Českým statistickým úřadem.

Nejprve se zaměříme na roční srovnání a následně na porovnání situací v jednotlivých krajích ČR v roce 2015. V následující tabulce je zobrazen počet hospodářských trestných činů a obecná míra nezaměstnanosti v jednotlivých letech sledovaného období.

Tabulka 9: Porovnání počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) s obecnou mírou nezaměstnanosti v ČR v období 2006 - 2015

Rok	Hospodářské trestné činy	Obecná míra nezaměstnanosti (roční průměr v %)
2006	14 373	7,1
2007	14 150	5,3
2008	14 012	4,4
2009	14 069	6,7
2010	14 483	7,3
2011	15 202	6,8
2012	13 624	7,0
2013	13 916	7,0
2014	13 364	6,1
2015	13 446	5,0

Zdroj: [15, 17, 20], vlastní zpracování

Podíváme-li se na počty hospodářských trestných činů a výši obecné míry nezaměstnanosti, zjistíme, že zde není žádná výrazná souvislost. I když v první polovině tabulky je trend vývoje u obou sledovaných skutečností shodný, druhá polovina údajů už nevykazuje žádnou podobnost.

V roce 2011 kdy byl počet hospodářských trestných činů nejvyšší za sledované období tedy 15 202, obecná míra nezaměstnanosti dosahovala výše 6,8 %. Naopak v roce 2014, kdy byl zaznamenán nejnižší počet hospodářských trestných činů za sledované období 13 364, dosahovala obecná míra nezaměstnanosti 6,1 %. Kolísání výše obecné míry nezaměstnanosti a počtu zjištěných hospodářských trestných činů tudíž nevykazuje žádné souvislosti.

Pokud bychom se chtěli podívat na porovnání těchto jevů v jednotlivých krajích ČR, musíme nejprve upravit počet hospodářských trestných činů podle počtu obyvatel v daných krajích, aby byly údaje lépe srovnatelné. Jelikož jsou počty obyvatel v jednotlivých krajích vysoké, nebudeme počítat, kolik hospodářských trestných činů připadá na jednoho obyvatele, ale zvolíme vyšší jednotku, tedy sto tisíc obyvatel. Údaje získáme tak, že vydělíme sumu hospodářských trestných činů počtem obyvatel v daném kraji a následně vynásobíme číslem sto tisíc. Upravené údaje jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 10: Přepočet hospodářských trestných činů (hlava VI. Trestního zákoníku) na sto tisíc obyvatel v jednotlivých krajích ČR v roce 2015

Kraj	Počet obyvatel	Hospodářské trestné činy	Počet hospodářských trestných činů na 100 000 obyvatel
Hlavní město Praha	1 267 449	4 064	321
Středočeský	1 326 876	1 269	96
Jihočeský	637 834	534	84
Plzeňský	576 616	472	82
Karlovarský	297 828	209	70
Ústecký	822 826	1 147	139
Liberecký	439 639	417	95
Královéhradecký	551 421	503	91
Pardubický	516 149	346	67
Vysočina	509 475	335	66
Jihomoravský	1 175 025	1 406	120
Olomoucký	634 718	776	122
Zlínský	584 676	466	80
Moravskoslezský	1 213 311	1 502	124

Zdroj: [15, 18], vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky je na první pohled patrné, že vyšší počet obyvatel neznamená více hospodářských trestných činů v daném kraji. Nejvíce postiženými kraji v oblasti hospodářské trestné činnosti jsou tedy následující kraje: Hlavní město Praha, Ústecký, Moravskoslezský, Olomoucký a Jihomoravský. Hlavní město Praha však značně vybočuje, a to z důvodu velkého počtu firem a podnikatelských subjektů, kteří sídlí právě v hlavním městě. Pokud bychom ale srovnali zbývající čtyři kraje, tak i přes velice odlišný počet obyvatel je zde podobná úroveň hospodářské trestné činnosti.

Pokud bychom neupravili údaje podle počtu obyvatel v jednotlivých krajích, dostali bychom nepřesné údaje. Příkladem je Středočeský kraj, kde je sice počet hospodářských trestných činů vyšší než např. v Olomouckém či Ústeckém kraji, ale když vezmeme v potaz počet obyvatel, tak zjistíme, že v těchto dvou krajích je mnohem vyšší počet hospodářských trestných činů na sto tisíc obyvatel než právě ve zmíněném Středočeském kraji.

Z přepočtených výsledků je také patrné, že v oblasti hospodářské trestné činnosti je na tom nejlépe kraj Vysočina, kde je nejnižší počet hospodářských trestných činů tedy 66 na sto tisíc obyvatel. Na druhou stranu Karlovarský kraj, kde byl zjištěn nejnižší počet těchto trestných činů se po přepočtení dostal s výsledkem 70 hospodářských trestných činů na sto tisíc obyvatel až na třetí místo hned za Pardubický kraj. Proto je důležité údaje, které se sledují v rámci celého kraje, upravit podle počtu obyvatel, aby bylo porovnání s ostatními kraji více vypovídající.

Teď když máme přepočítané údaje ohledně hospodářských trestných činů, můžeme je následně porovnat s obecnou mírou nezaměstnanosti za rok 2015 v příslušných krajích – viz následující tabulka.

Tabulka 11: Porovnání počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) s obecnou mírou nezaměstnanosti v krajích ČR v roce 2015

Kraj	Počet hospodářských trestných činů na 100 000 obyvatel	Obecná míra nezaměstnanosti (roční průměr v %)
Hlavní město Praha	321	2,8
Středočeský	96	3,5
Jihočeský	84	4,0
Plzeňský	82	3,8
Karlovarský	70	6,7
Ústecký	139	7,6
Liberecký	95	5,5
Královéhradecký	91	5,6
Pardubický	67	4,6
Vysočina	66	4,7
Jihomoravský	120	5,0
Olomoucký	122	5,9
Zlínský	80	4,7
Moravskoslezský	124	8,1

Zdroj: [17], vlastní zpracování

V krajích kde byl upravený počet hospodářských trestných činů nižší než 100, dosahovala obecná míra nezaměstnanosti hodnot v rozmezí od 3,5 % - 6,7 %. U ostatních krajů, kde byl počet hospodářských trestných činů vyšší (Hlavní město Praha, Ústecký, Jihomoravský, Olomoucký a Moravskoslezský kraj) se obecná míra nezaměstnanosti pohybovala v rozmezí od 2,8 % - 8,1 %. V obou případech je rozpětí obecné míry nezaměstnanosti široké a nejsou zde viditelné souvislosti s počtem hospodářských trestných činů.

Jelikož se neprokázala žádná spojitost mezi těmito jevy, a to jak v čase, tak i v případě místního srovnání, nelze tedy říci, že by nižší či vyšší obecná míra nezaměstnanosti ovlivňovala hospodářskou trestnou činnost. To platí i v opačném případě, tedy počet hospodářských trestných činů nemá jakýkoli vliv na vývoj obecné míry nezaměstnanosti.

5.3. HDP na 1 obyvatele

Dalším ukazatelem, který podrobíme porovnání s hospodářskou trestnou činností je HDP na 1 obyvatele. Budeme postupovat obdobně jako u obecné míry nezaměstnanosti tudíž se opět zaměříme nejprve na hodnoty zjištěné v jednotlivých letech sledovaného období a poté na územní srovnání mezi jednotlivými kraji ČR v roce 2015. Začneme tedy tabulkou, která obsahuje roční hodnoty v oblasti hospodářské trestné činnosti a HDP na 1 obyvatele ve sledovaném období.

Tabulka 12: Porovnání počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) s výší HDP na 1 obyvatele ČR v období 2006 - 2015

Rok	Hospodářské trestné činy	HDP na 1 obyvatele (v Kč)
2006	14 373	341 604
2007	14 150	371 204
2008	14 012	384 992
2009	14 069	373 810
2010	14 483	375 921
2011	15 202	384 289
2012	13 624	386 317
2013	13 916	389 900
2014	13 364	409 870
2015	13 446	432 006

Zdroj: [10, 15, 20], vlastní zpracování

Z výše uvedených údajů si můžeme povšimnout, že ukazatel HDP na 1 obyvatele v ČR měl v průběhu sledovaného období rostoucí trend, vyjma roku 2009, kdy došlo k mírnému poklesu. Oproti tomu počet hospodářských trestných činů se v průběhu sledovaného období vyvíjel velmi kolísavě. V letech 2006 – 2008 sice vykazoval opačný trend než ukazatel HDP na 1 obyvatele, což by tedy znamenalo, že čím je HDP na jednoho obyvatele vyšší tím je hospodářská trestná činnost nižší, ale od roku 2009 docházelo u počtu hospodářských trestných činů k ročnímu střídání trendu a tudíž se tato souvislost nepotvrdila.

Pokud bychom chtěli porovnat počet hospodářských trestných činů s HDP na 1 obyvatele v jednotlivých krajích ČR, využijeme opět přepočtené údaje z tabulky č. 10. Výsledkem je tedy následující tabulka, která porovnává upravený počet hospodářských trestných činů na sto tisíc obyvatel a výši HDP na 1 obyvatele v kraji.

Tabulka 13: Porovnání počtu hospodářských trestných činů (hlava VI. trestního zákoníku) s výší HDP na 1 obyvatele v krajích ČR v roce 2015

Kraj	Počet hospodářských trestných činů na 100 000 obyvatel	HDP na 1 obyvatele (v Kč)
Hlavní město Praha	321	881 411
Středočeský	96	399 682
Jihočeský	84	361 699
Plzeňský	82	404 565
Karlovarský	70	291 304
Ústecký	139	334 249
Liberecký	95	335 210
Královéhradecký	91	378 326
Pardubický	67	348 996
Vysočina	66	353 587
Jihomoravský	120	424 994
Olomoucký	122	339 556
Zlínský	80	381 168
Moravskoslezský	124	357 939

Zdroj: [10], vlastní zpracování

Když se zaměříme na následující kraje: Středočeský, Plzeňský, Královéhradecký, Jihomoravský a Zlínský můžeme si povšimnout, že se zde úroveň HDP na 1 obyvatele pohybuje okolo 400 000 Kč. Dalo by se tedy říci, že se jedná o kraje s podobnou životní úrovní. Co se však týče hospodářské trestné činnosti, tak i přes velmi podobnou hodnotu HDP na 1 obyvatele bylo v Jihomoravském kraji zjištěno podstatně více hospodářských trestných činů na sto tisíc obyvatel než ve výše zmíněných krajích. Zatímco zde se jednalo o 120 trestných činů na sto tisíc obyvatel, ve zbylých čtyřech krajích se tento počet pohyboval pouze v rozmezí 80–96 spáchaných trestných činů.

Obdobně je tomu tak i v případě ostatních krajů. Vezmeme-li si Ústecký a Liberecký kraj, kde výše HDP na 1 obyvatele činí okolo 335 000 Kč a jedná se tedy o nejpodobnější výsledky, stav hospodářské trestné činnosti je zde zcela odlišný. V Ústeckém kraji byl počet hospodářských trestných činů na sto tisíc obyvatel 139 zatímco v kraji Libereckém pouze 95.

Neprokázala se tak souvislost mezi těmito jevy a nemůžeme tedy říci, že by výše HDP na 1 obyvatele ovlivňovala hospodářskou trestnou činnost a naopak. Pokud je tedy výše HDP na 1 obyvatele v daném kraji nižší než v ostatních krajích ČR, neznamená to, že je zde zvýšené riziko nárůstu hospodářské trestné činnosti.

5.4. Objasněnost hospodářských trestných činů

I když počet zjištěných trestných činů je velmi důležitý údaj, podle mého názoru a nejsem jistě sama, je mnohem důležitější objasněnost trestných činů. Když nedojde k řádnému objasnění a potrestání pachatelů je vcelku ponuré, že se daný trestný čin zjistí, ale následně již neobjasní. Proto je poslední tabulka věnována objasněnosti hospodářských trestných činů v průběhu sledovaného období.

Tabulka 14: Objasněnost hospodářských trestných činů (hlava VI. Trestního zákoníku) v období 2006 - 2015

Rok	Zjištěno	Objasněno	Podíl v %
2006	14 373	5 444	37,88
2007	14 150	4 201	29,69
2008	14 012	4 254	30,36
2009	14 069	4 382	31,15
2010	14 483	5 100	35,21
2011	15 202	5 508	36,23
2012	13 624	4 957	36,38
2013	13 916	5 440	39,09
2014	13 364	6 371	47,67
2015	13 446	5 851	43,51

Zdroj: [15, 20], vlastní zpracování

V průběhu sledovaného období se průměrná objasněnost hospodářských trestných činů pohybovala okolo 37 %. Dalo by se tedy říci, že se v průměru objasní více než 1/3 trestných činů z této oblasti.

Když se ale podrobněji podíváme na údaje uvedené v tabulce, zjistíme, že se objasněnost od roku 2007 do roku 2014 zvyšovala což je velmi pozitivní zjištění, neboť vyšetřování hospodářských trestných činů je velmi nelehký úkol. I když v roce 2015 míra objasněnosti poklesla, pohybuje se okolo 44 %.

6. SHRNUTÍ POZNATKŮ A NÁVRHY ZMĚN

Na základě zpracovaných údajů můžeme konstatovat, že se celková kriminalita v průběhu sledovaného desetiletí snížila o necelých 100 000 trestných činů. Co se týče hospodářských trestných činů tak i zde došlo ke snížení jejich počtu, a to o necelých 1 000 trestných činů. Mnohem důležitější jsou však poznatky ohledně výše způsobené škody zejména pak v důsledku hospodářských trestných činů.

Podíl výše škod za hospodářskou trestnou činnost na škodách v důsledku celkové trestné činnosti v průběhu sledovaného desetiletí velice kolísal. Jedná se tedy o poměrně nepředvídatelné odvětví trestné činnosti ohledně výše způsobené škody. Vývoj výše škod za celkovou kriminalitu se v průběhu posledních čtyř let sledovaného období sice snižoval, ale i přesto jsou škody na vyšší úrovni než před deseti lety. V případě hospodářských trestných činů je trend vývoje spíše rostoucí. Škody, které byly zjištěny na konci sledovaného období, značně převyšují škody zaznamenané před deseti lety.

Ohledně vztahu mezi počtem hospodářských trestných činů a způsobenou škodou nebyla zjištěna souvislost, a tedy neplatí zde tvrzení, že čím méně hospodářských trestných činů, tím nižší budou i škody. Co se ale povedlo odhalit, byl nejzávažnější hospodářský trestný čin z pohledu způsobené škody, kterým je bezkonkurenčně krácení daně, jehož prostřednictvím stát, kraje a obce přicházejí o značné příjmy, které mají sloužit k financování jejich činností. Bylo by tedy vhodné zpřísnit důsledky tohoto trestného jednání např. zavedením peněžitého trestu, který by potenciální pachatele odrazoval. Důležitý je také úhel pohledu na danou problematiku. Sice se jedná o vysoké škody, ale na druhou stranu je dobré, že dochází ke značnému odhalování těchto trestných činů. Nemůžeme totiž s jistotou tvrdit, že pokud by se snižovala výše zjištěných škod způsobená tímto trestním jednáním, bylo by to v důsledku jeho snížení či jen z důvodu neodhalení tak hojného počtu jako doposud.

Samozřejmě není radno podceňovat i další hospodářské trestné činy, které sice nezpůsobují tak vysoké škody, ale rozhodně se jedná o velmi problematickou oblast trestné činnosti. Pokud by potenciální pachatele odrazoval počet let odnětí svobody či výše peněžitého trestu za daná jednání, bylo by vhodné zavést přísnější tresty, aby více demotivovali k páchání této trestné činnosti.

Ohledně porovnání počtu hospodářských trestných činů s obecnou mírou nezaměstnanosti a výší HDP na 1 obyvatele nebyly prokázány žádné souvislosti, a to jak v průběhu sledovaného desetiletí, tak ani v roce 2015 v rámci územního srovnání mezi jednotlivými kraji ČR. Proto

v tomto směru není patřičné navrhovat jakékoliv změny, které by vedli ke snížení počtu právě hospodářských trestných činů.

Z pohledu objasněnosti hospodářských trestných činů sice v průběhu období došlo k nárůstu jejich počtu, ale v současné době se objasní přibližně 44 % zjištěných činů z této oblasti. Znamená to tedy, že se více než ½ spáchaných hospodářských trestných činů neobjasní, a tudíž nedojde k potrestání pachatelů. Přínosné by tedy bylo zlepšit úspěšnost vyšetřování těchto protiprávních činů tak, aby se navýšil počet objasněných hospodářských trestných činů.

Pokud bychom se zaměřili na celkovou hospodářskou kriminalitu jejíž součástí jsou mimo jiné i hospodářské trestné činy můžeme ze zjištěných dopadů na společnost navrhnout alespoň pár opatření, které by bylo dobré zrealizovat. I když je velice nepravděpodobné, že by se hospodářská kriminalita dala úplně vymýtit, její snižování již není považováno za nedosažitelné.

Jelikož podniky, které se setkaly s hospodářskou kriminalitou bývají velmi postiženy nejrůznějšími důsledky, bylo by vhodné těmto situacím předcházet zákonnými opatřeními. Zaměstnanci by měli povinně absolvovat různá školení v rámci prevence proti hospodářské kriminalitě. Výsledkem by bylo zvýšené povědomí zaměstnanců o možnostech páchání hospodářské kriminality, postihů za taková jednání a možná i častější odhalování nezákonných aktivit.

Co se týče problematiky tzv. bílých koní, tak zde by mé doporučení směřovalo spíše k jednotlivcům než k celému systému. A to takové, aby si lidé pečlivě zjišťovali informace o práci, kterou mají vykonávat a nedostali se svým jednáním do nepříznivých situací, které by ohrozily jejich kariérní budoucnost či v krajních případech i život.

V souvislosti s vyšetřováním hospodářské kriminality je důležité, aby byl dostatek kvalifikovaných pracovníků, kteří se prostřednictvím různých útvarů zabývají právě odhalováním těchto protiprávních aktivit. Dobré finanční ohodnocení, výhody a další motivační prvky jako např. snížení hospodářské kriminality, lepší situace ve společnosti a další, které by zvýšili zájem o práci v tomto odvětví by mohly být prvním krokem k účinnějšímu boji s hospodářskou kriminalitou. V důsledku posílení orgánů činných v trestním řízení a útvarů potýkající se právě s tímto nebezpečným jevem by se možná mohl snížit i tlak, který je na tyto útvary a orgány vyvíjen.

ZÁVĚR

Hospodářská kriminalita, ve světě známá spíše pod označením ekonomická kriminalita, jejíž součástí je mimo jiné hospodářská trestná činnost, představuje nejproblémovější oblast celkové kriminality z pohledu způsobené škody. V průběhu sledovaného období od roku 2006 do roku 2015 se v každém roce vyjma roku 2007 podíl škod právě v důsledku hospodářské kriminality na celkové kriminalitě nedostal pod 50 % a svou výší se mnohdy blížil k 75 %, což jen potvrzuje závažnost jednotlivých jednání spadající pod hospodářskou kriminalitu.

Při zpracování této bakalářské práce jsem popisovala nejen jednotlivé hospodářské trestné činy obsažené v hlavě VI. trestního zákoníku, ale zabývala jsem se, i když pouze okrajově, celou zvláštní částí tohoto zákona z roku 2009. Přínosem je mi zejména rozšíření znalostí v oblasti trestního práva, hospodářské kriminality, jejich dopadů na společnost a také závažnosti z pohledu způsobené škody.

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat právní úpravu hospodářských trestných činů, jejich dopadů na společnost a navržení změn právní úpravy. Co se týče analýzy právní úpravy, tak veškeré hospodářské trestné činy byly srozumitelně popsány ve třetí kapitole této práce a po jejím prostudování určitě každý čtenář pochopí, co je podstatou jednotlivých protiprávních jednání.

Zmíněny byly i dopady na společnost, které se pojí s hospodářskou kriminalitou. Nejedná se však o žádné maličkosti, ale jde o velmi závažné problémy, kterým je nutno věnovat zvýšenou pozornost. Z pohledu firem jde zejména o finanční ztráty, špatnou morálku ve společnosti a další následky jako např. ztráta dobré pověsti a oslabení značky. Pro společnost se pak důsledky hospodářské kriminality projevují zatížením státních rozpočtů, zvýšeným tlakem na útvary a orgány vystupující proti tomuto druhu kriminality a také celkovým snížením důvěry občanů v systém hospodářství a spravedlnost.

Na základě zjištěných skutečností bylo navrženo pár opatření, které by mohly přispět ke snížení hospodářské kriminality a hospodářských trestných činů, které jsou její nedílnou součástí. Ať už jde o přísnější tresty, které by demotivovaly potenciální pachatele, školení zaměstnanců, posílení útvarů bojujících s hospodářskou kriminalitou či orgánů činných v trestním řízení a následné navýšení objasněnosti trestných činů, jedná se pouze o návrhy, které by z mého pohledu mohly pomoci ke snížení hospodářské kriminality.

Mohu tedy konstatovat, že všechny cíle, které byly stanoveny v souvislosti s tímto tématem byly splněny.

POUŽITÁ LITERATURA

[1] Celosvětový průzkum hospodářské kriminality 2016: Zpráva za Českou republiku. *Pwc* [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: http://www.pwc.com/cz/cs/hospodarska-kriminalita/assets/pdf/global-economic-crime-survey-2016-cz.pdf

[2] ČASTORÁL, Zdeněk. Ekonomická kriminalita: (z pohledu řízení a správy). Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-86754-83-3.

[3] ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita a management.* Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-005-1.

[4] DLABAJOVÁ, Eva. *Hospodářská kriminalita – její příčiny, projevy a prevence* [online]. Olomouc, 2012 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: http://theses.cz/id/dh8my9/Bakalsk_prce.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií. Vedoucí práce JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.

[5] FRYŠTÁK, Marek. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87134-34-4.

[6] Hospodářské trestné činy. *Businessinfo.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/hospodarske-trestne-ciny-ppbi-50764.html#!&chapter=3

[7] Hospodářské trestné činy. *Businessinfo.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/hospodarske-trestne-ciny-ppbi-50764.html#!&chapter=4

[8] Hospodářské trestné činy. *Businessinfo.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/hospodarske-trestne-ciny-ppbi-50764.html#!&chapter=5

[9] Hospodářské trestné činy. *Businessinfo.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/hospodarske-trestne-ciny-ppbi-50764.html#!&chapter=6

[10] Hrubý domácí produkt v regionech soudržnosti a krajích. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=706&katalog=30832&pvo=NUC05-S1az4&pvo=NUC05-S1az4&str=v117&c=v3~8__RP2015

[11] CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. *Korupce a úplatkářství.* Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-853-6.

[12] JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část.* 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4.

[13] JELÍNEK, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-43-4.

[14] KRÁL, Jiří. *Příčiny a prevence hospodářské kriminality* [online]. Brno, 2008 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/186123/pravf_b/bakalarska_prace_Jiri_Kral.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva.

[15] Kriminalita. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx

[16] KUCHTA, Josef. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-047-8.

[17] Obecná míra nezaměstnanosti v regionech soudržnosti a krajích – roční průměr. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&pvo=ZAM06&str=v95&c=v3~8__RP2015

[18] Počet a věkové složení obyvatel k 31. 12. - územní srovnání. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM01&z=T&f=TABULKA&skupId=606&katalog=30845&pvo=DEM01&str=v33&evo=v866_!_VUZEMI97-100_1&c=v3~2__RP2015MP12DP31

[19] SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-096-0.

[20] Statistiky: Statistické přehledy kriminality. *Policie České republiky*[online]. [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx

[21] ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7.

[22] Zákon č. 40/2009 Sb. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=